

Klassivõitlus

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

PE 4738

W. SWAROG'i
joonistus

HANS HEIDEMANN

Sündinud 28. okt. 1896, tapetud 29. aug. 1925

Seltsimees Hans Heidemann

Sündis 28. oktoobril 1906. a. Walga maakonnas, Taagepera wallas, käsitöölise pojana. Õppis walla- ja kihelkonnakoolis. Teenis hallparunisi kuni ilma-sõjani. Kodusõjas võeti Eesti rahwa-wäkke, kus ta klassiteadwusliku töölisena sõjawastast kihutusetööd tegi.

Töölistelikumisest wõtab 1920. a. saadik osa. Oli alguses tegew iseseiswate sotsialistide parteis, warsti aga asub töörahwa ühisesse wäärinda.

Waliti 1923. a. Tartu töölisteorganisationsioonide poolt II riigikogusse, astub seal Eestimaa Töörahwapartei rühma.

Teda tundsid Tartu töölised ja Tartu maakonna maatamehed kui wäsimata organisaatorit. Oli Eestimaa Töörahwapartei keskkomitee, Üleriiklise ametiühisusteliidu kesknõukogu, Maatööliste-

liidu nõukogu ja Tartu maakonna Töörahwapartei maakonna-komitee liige ja Tartu ametiühisuste kesknõukogu esimees. Töötas ka noorte ja naiskomisjoni organiseerimiseks, haigekassade ja töölistekooperatiiwide alal.

24. jaanuari 1924. a. kinniwõtmiste eest sai ta ennast kõrwale hoida ja jäi Tartu maakonda E. K. P. wastutawaks organisaatoriks.

Ta töötas südilt töölisteorganisationsioonide kordaseadmiseks, julgustas ja juhtis seltsimehi linnawolikogus ja korraldas kihutusetööd sõjawäeosades Eesti kurnajate kildkonna wasta. Augustis 1924. a. langes ta Eesti nuhkide kätte, kes teda pärast aastast piinamist sõjaringkonna kohtu kätte andsid, kus ta mahalaskmisesurma mõisteti. 29. aug. s. a. wiidi kaagikohtu otsus täide.

Sõnumed Walgest-Eestist

„Keskmine“ töötasu

Wene-Balti tehases on 190 töölist ja 90 ametnikku. Üleüldisest töötasust saawad aga töölised ainult 15, ametnikud 85%. See on kahekordne „demokraatia“: esiteks nuumawad end ametnikud töölise kulul, ja teiseks saab aruandes „kesmine“ palgamäär õige uhke.

Ajapikendust

Kaitseliidu maksuga ei näi asi kuidagi sobiwat. Kehwad muidugi peawad oma osa wälja higitama, aga jõukad — wilistawad: las töörahwas ise toidab oma timukaid! Peale mitmekordaste protestide on nüüd „jõukamad kihid“ — nagu kaitsepolitsei hääletorud ise hädaldawad — kaitseliidu maksu õiendamiseks . . . ajapikendust palunud. Wist arwawad muidugi, et enamlased ennem wõimule pääsewad ja neil maksu maksta ei tulegi.

Kah edu tundemärk

Nagu ajalehed teatawad, on Eestis käesolewal aastal raamatute kirjastamine poole vähemaks jäänud kui minewal aastal.

Selle eest on aga nüüd hulk kaitse-liidu paraadisi peetud, niisamati pandi hiljuti toime suured sõjamanööwrid, kus näidati, kuidas joobnud tsaaripolkow-

nikud ja endised „kalotid“ oskawad soomusronge üksteisele otsa ajada ja soldatise tappa. Ja see on „isamaal-suse“ kultuura kaalul ometi enam wäärt kui tühipaljas raamatutekirjastamine.

Eelwägi wõih?

Narwas topitakse wabrikud endiseid tsaarikindralisi ja muid „kõrgeid aukandjaid“ täis.

Ei tahaks uskuda, et kindrali-härrad, keda teatud salasummadest ikkagi weel lastakse prassida, Kreenholmis kojameeste-sporti „harrastama“ hakkawad puhtalt „kunst kunsti pärast“. Kas ei soetata seal kojameeste-komandu näo all mõnda teist komandut, — on ju piir nii ligidal?

Sotsid kotti!

Kui Pärnumaal hiljuti sotsjuudas Gustawson kõnet pidamas käinud, tahtnud wäikekohapidajad meest wägisi kotti toppida, ja ainult fasshistide abil pääsenud ta paljalt pükside wõdisemisega.

Kõige huwitawam on, et kotimehed ka põhjuse õwalikult ära ütlesid: teie juudasenägude pärast sai palju inimesi 1. dets. sündmuste tagajärjel tapetud — wälja siit!

Kui seda awalikult ütleb juba pooltoores kohapidaja, mida kuulewad siis juudased küll purukuiwadelt proletaarlastelt!

Kuhu tüürib see poliitika?

Rahvusvahelise poliitika õhkkonnas käirib ja keerleb tugewaste. Tundub ja näib, et all, kusagil sügawas tugewad woolused liiguvad, mis pealispinna keerlema ja wahutama panewad. Meeleolu awalikus elus, ajakirjanduses läheb päew-päewalt palawamaks.

Nastat kats-tolm tagasi kõneldi igal-pool ainult sellest, kuidas imperialistilise ilma sõja haawu parandada, kuidas lõhutud ja lagunenu majandust üles ehitada, kuidas rahvusvaheliselt kõiki jõudusi sellele ülesehitamisetööle rakendada. Me kõik mäletame, kuidas üks rahvusvaheline komisjon ja nõupidamine teise järel rahvusvaheliste küsimuste kallal just selles sibilis pead murdis.

Küüd on see kõik kadunud — pikkamisi jäi see wool soiku, see püüete hoog nagu wäsis ära ja kadus näitelawalt. Meele hakkas terkima, niisama pikkamisi, teine wool, mis esiotja ainult sisaldas tunnet, et sellest ülesehitamisest ikkagi midagi wälja ei tule, et sel teel rahvusvahelisi teerõõkimusi lahendada ei jõuta.

Ja weel samm edasi, siis hakati juba awalikult kõnelema, et sõda mitte ainult võimalik ei ole waid et taht mististe mõõda ei pääsegi.

Tõsi, me ei ole seissaadik kui Balkanil sõda lahti puhkes (1912. a.), kordagi sõjajumala templi uksti saanud kinni panna. Kord ühes, kord teises ilmanurgas käirib rahu ahel ja woolab weri. Imperialistiline ilma sõda jättis püüandusena mahe werise wõitluse Türgimaa ja Greeta wahel. See ei olnud weel lõppenud, kui Inglise imperialistid Wäike-Aasias mitmes paigas mässusi õhutasid, suuremaid ja wähemaid sõdasi elule kutsusid — rääkimata neist sõdadest, mida peeti Nõukogude wõimu häwitamiseks. Siis algas sõda Põhja-Aafrika asumaadel, eriti Hispaania, hiljem Prantsuse surwel ja selle surwe wastu. Wäike-Aasias kestsid rahutused edasi, üks sõjaline wäljaastumine ajas teist taga, näis ja näib, nagu tõmmataks alati kusagil lõõtsa, et tuli mingil kombel ei tohiks kustuda. Ta peapesa on muidugi Mossuli nahwtaallikate ümbruses, mida Inglise imperialismus küünte ja hammastega omale tahab kistuda, aga ta wirutab oma tuliseid

laineid aeg-ajalt kaugemalegi. Nii on Araabias mitmel korral merist sõda peetud üksikute suguharude wahel, ja praegugi on seal wõitlus käimas. Türgimaaal jõuti alles mõni kuu tagasi suure plaani järele alatud mäss maha suruda.

Ei ole muidugi raske kõiges selles lõõtsatõmbamises Inglise rööwikute kätt ära tunda. Ei ole kahtlust, et ta druukside mässus Prantsuse Siirias, kus see päris-rahwas nüüd enese iseseiswaks on kuulutanud, Inglise käsi ja Inglise kapitali sõjatule lahtipuhkemiseks kaasa on aidanud.

Ja lõpuks Hiinas — seal näeme Inglise sõjajana juba käegakatsuwal selgusel.

Kuid sellestgi ei ole weel küllalt. Suba pikemat aega teeb Inglise ajakirjandus — rääkimata ta diplomaatiast — palawikuks kühutustööd Nõukogude-Wenemaa wastu: kord on selles kihutuses hüüdsõnaks rahaline, kord poliitiline, kord mõni muu blokeerimine, wahete-wahel antakse selgeste mõista isegi sõjalisest kallale tungimist. Mõndanimetatud rajariikide poliitikas tuleb see otse alasti nähtawale. Mitte ainult et seal igasuguseid kottuseppeid katjutakse sõlmida sõjaliseks „enesekaitseks“, et seal igasugused „rahulised“ sõjawalmistused üksteist taga ajawad, waid filmatorikawa erandina lubati neile hiljuti weel sõjawarus-tuse sissewedu ilma mingi rahvusvahelise kontrollita.

Kelle wastu käib kõik see „rahwarmaastaw“ jüütematerjali kokkukuhjamine? Kelle wastu peaksid endid rajariigid seeluguse piiramatuslega kaitsta püüdma? Urusaadam, et siin wäga õre da wiigilehe warjul sõjalisi ettewalmistusi tehakse Nõukogude-Wenemaale kallale tungimiseks.

Seda tegewust täiendab ja saadab alaline meeletu ja pöörane sopapildumine Nõukogude-Riidu pihta. See tehaharjutus ei ole kodanlikes ajakirjanduses küll kunagi lõppenud, aga wiimasel ajal, juba ligikaudu aasta otsa, sünnib see iseäralise järjekindluse ja nagu teatud sihiga. Selle hoog-töö sifu seisab selles, et Nõukogude-Wenemaad kõige rahvusvahelise kurja juureks tembeldada: Nõukogude walitus ei ajawat waenulist poliitikat ega äsfitawat sõjale mitte ainult idamaa rahwaid, kelle kurnamine teatawaste Inglise rööwikute wõimu

pea-tugi on, waid Rõukogud ja ifka jälle Rõukogud wõi ta teisend — Komintern — on süüdlasets tembeldatud kõigis rah-
tustes maakeral. Eesti sündmustes oli
SML, Bulgaaria plahwatuste toime-
panijats oli SML, Inglise maa- ja
merewäge ässitab SML (ehk tema teisend
— Komintern), Hiina rahutusel on SML
salasepituste wili, ja ifegi Marokkos sün-
nib kõit — Moskwa näpunäidete järele...

Muidugi „tõendatakse“ seda kõit kind-
late „dokumentidega“, mis kord Sinowjewi,
kord mõne teise Kominterni wastutawa
tegelase allkirja kannawad, kord koguni
Rõukogude walitfufe allitatest pärit üteli-
dakse olewat, mille wabrikud aga teata-
waste laugel wäljaspool Rõukogude riigi
piiri töötamad, kord Warsjawi, kord Ber-
liinis oma leeri üles on löönud.

Millega seletada seda päewaselget waenu-
õhutamist, kuhu tüürib see awalik sõja-
poliitika, mida tugewaste alla kriipsutab
weel see närwilik õhin, millega kõit impe-
rialistifised maad wiimasel ajal sõjawäe ja
sõjatehnika tõstmisele on asunud?

Kapitalistiline ilm aimab ja tunneb
nähtawaste, et ta juba käelikult umbtotti
on jooksnud, kus mingit rahuliku wälja-
pääsemist ei ole. Kõit kawad ja kaitfed
kapitalismuht uueste kindlale jalale panna
on puruks warisenud, tagajärjel wasta-
olusi ainult weel terawamaks ajades. Kõit
„kõikulepped“ ja lepingud, mis sel sihil
tehtud, on enneaegu juba auruts muutus-
nud, millega waewalt keegi rehkendab.
Ammuts see näitufets oli, kui Washingtonis
suur sõjalaewastiku wähendamise „pro-
gramm“ wasta wõeti. Ja kuidas on seda
täidetud? Sülitanud on selle peale suur-
rõõwitud. Inglise maal ehitatakse praegu
peadpõõritawa kiirufega uusi hüiglasõja-
laewu, ja teised ei jää temast taha.

Ifka rohkem ja rohkem mäsfiib ennaft
imperialistiline ilm rasketesse keerdküsimus-
tesse. Kõigepealt on siin kodufe majan-
dusliffe ülesehitamiste küsimus, milles aas-
tate pikfufe töö tagajärjel rahuldawaid
tagajärgi ei ole saadud ja neid edaspidigi
näha ei ole. Mitte ainult Inglismaa ei
kannata selle all. Prantfusmaa ägab nii-
samati, hoolimata, et ta Saksamaalt mä-
ratu hulga werd on wälja inenud. Müüid
lähed see wahetord, Ameerika kiirunte wälja-
sirutamise tagajärjel, weelgi rasketaks.
Ilmasõda ei ole toonud lahendust kapita-

listliffe ilma keerdküsimustele, waid on neid
weelgi enam sõlme mäsfinud. Seda wah-
etordade terawust suurendab weel kats asja-
olu: esitets wahetord asumaadega, teifets
sifemiste wastuolude terawnemine.

Weel ei ole maatera imperialistifiste
suurrõõwitute wahel lõpulikult jaotatud,
weel wältab sel alal nende wahel werine
wõitlus, kuid juba on selles ahelas üks
suur liili purunenud — Wenemaa ei käi
enam imperialistifiste suurrõõwitute käpa
alla, ja teifets raputawad asumaad juba
tugewaste oma ahelaid. Rewolutfiooniline
liikumine üle terve Aasia ahwardab Eu-
roopa imperialistifide aluspõhja lõpulikult
purustada.

Sellele ahwardufele lisats tuleb kodufe
rewolutfiooniliikumise ahwardam tont. See
ei ole nüüd kapitalismufele enam „wiiras-
tus“, „tont“, millena ta Marffi „Kommun-
nistilise manifesti“ päiwil Euroopas ümber
hulkus, see on saanud lihaks ja werets ja
on enda igal maal kindlaste paigale ase-
tanud. Kõikfugu tagatufamised, walfud,
otse meeletud abinõud, mida kommunistifide
wastu tarwitatakse, tõendawad ainult, kui-
wõrd kapitalistid seda hädaõhtu juba tun-
newad. Ja mitte ainult Euroopas, waid
ka „wabas“ Ameerikas. See Ameerika,
kes aastakümneid, kogu oma ligi poolteife-
sajaaastase eluaja sellega Euroopa ees
uhkustas, et ta poliitilist wabadust kaitfes,
poliitikasüüdlasi wasta wõttis ja warjas,
see Ameerika ei luba nüüd Inglise par-
lamendi liikmele oma jalga „waba“ Ameer-
ika pinnale tõsta, sest et see jalg — kom-
munistiline on.

Kas on imperialistifidel sellesgi wõit-
luses tagajärke lootat? Kas annab wõitlus
kommunismufe wasta lootust sifemisi ühis-
kondliffi wastuolufid wähemalgi mõõdul
lahendada, kas on lootust, et karedad wägi-
wallaabinõud suudawad tõuswat rewolut-
fioonilainet kinni pidada? Ei ole. See
laine tõuseb filmanähtawalt. Tõõrahwa-
hulgad keerawad kõigil mail oma wõit-
luses ifka rohkem ja rohkem pahemale
käele. See ei ole nüüd enam pealiskaudne
waimustus Wenemaa rewolutfiooni üle,
mida laugelt inestati 1917. ja 1918. a.,
kuid mida sifuliselt wähe tunti ja mille
wastu hilsem koguni teatud jahedustgi
hakati tundma. Müüid on see oma filmaga
nähtud, ifikliffelt tundma õpitud, oma saa-
dikute ja esitajate poolt läbi uuritud uus

ilm, mis mitte ainult tundeliselt kaasa ei tõmba, waid mis käegakatsutawalt näitab, kus töörahwa ainuke pääsetee on, kuhu ta oma wõitluselaewa peab pöörama kui wabaneda tahab neist ahelast, mida kapitalistiline kurnamine ifka tõwemine töörahwa taela ümber keerutab. Kõik sammud ja abinõud, mis kapitalistilised walitlused selleks ette wõtawad, et töörahvast sellest teest eemale hoida, et talle mitte wõimalust anda Wenemaalt eeskujul wõtta, annawad töölilistele aina rohkem hoogu, on neile aina tõenduseliks, et nende uus siht õige on. Ja kui kapitalistide tallalakkujad tööliliste peres, sotsiaaljuudased, neid töölilisi, kes Nõukogude korda julgewad niisugusena kutsutada nagu nad teda ifitlilselt on tundma õppinud, oma parteist wälja heidawad, siis on seegi aina kõige suuremaks filmafelgitamiseks töölilistehulkadele, kes aru hakkawad

saama, mis sugusele wõitlusele neil tuleb endid ette walmistama hakata...

Niisuguses wastuolude-palawuses peab rahwuswaheline kapital oma olemasoleku eest wõitlema, peawad ta üksikud rühmad omale üleilmilist ülewõimu kätte püüdma. Selles wastuolude-rägastikus mnutub kapitalistide wõitlus wõitluseks elu ja surma peale, ja tuleb neil tarwitada „wiimast abinõu“ — sõda. Wuidugi on sõda suur julgustiit, suur riskeerimine; aga mis muud jääb kapitalismusel üle? Mis sugust teist teed ostab talle keegi näidata, kuidas ifka loomale tõmbuwast kõiefilmusest pääseda? Seda teed ei ole. Sugasugune loetusgi jeesugust teed leida on kadunud. Sõjariistus jõud peab umbhõlme läbi rahuma.

Sinapoolse tüürib rahwuswaheline kapital. Ja seal murrab ta oma kaela.

H. P.

Eesti kodanlus majanduslise kriisi surwe all

Kommunistid on algusest peale tõendanud, et Eesti, nagu ka teised Balti põialriigid, kes end püssitikkudega ja elektritraataedadega eraldawad suurest majanduslisest üksusest, Nõuk.-Liidust, warem ehk hiljem peawad känguma. Sellest lihtsast tõest aru saades on Balti maade töötawad hulgad, kes seda majanduslist eraldamist oma wahel kõige raskemalt tunda saawad, oma wõitlust alati sinna poole sihtinud, et sundida kodanlust majanduslilisele läbikäimisele Nõuk.-Liiduga, mis töötawatele hulkadele Baltimaadel annaks tööd ja leiba.

Majandusline liit Nõuk.-Liiduga! See oli ja on ka üks Eesti tööliklassi wõitlushüüdsõna.

See lihtne tõde hakkab nüüd ennast ifka rohkem ja rohkem ka kodanluse ajudes maksma panema.

Seitsmenda „iseseiswuse“ aasta lõpuks on majandusline kriis Eestis hukatust-ähwardawa terawuseni jõudnud.

Kõige enne ja kõige terawamalt algas see metallitööstuses. Suured metalliwabrikud, nagu Dwiigatel, laewaehitusetehased Noblessner, Wene-Balti ja Bekker, siis Volta, raudteetehased, Krull ja Wiigand on praegu täielikult

rusuhunnikud. Neis ettewõtetes töötas weel 1917. a. kokku 22618 töölilist. 1921., 1922. ja 1923. a. algul, kui weel ettewõtetel osaliselt Nõuk.-Liidu tellimisi oli, oli tööliste arw aastate järjekorrale wastawalt 2400, 2800 ja 2100. Siis algas alaline langus ja praegu on neis ettewõtetes, mis enne Eesti suurtööstuse aluspõhja kujundasid, kõigest 1000—1200 töölilist, see on 5—6 prots. wõrreldes 1917. aastaga.

Praegune walmistus seisab õieti endise sisseseade lõhkumises, mida wanarauana wäljamaale katsutakse müia.

Teistes tööstusharudes ei ole seisukord palju parem. Puutööliste arw on langenud wõrreldes 1917. a. 30 protsendi peale; tekstiiltööstuses 40 prots. peale; paberitööstuses 50 prots. peale. Nahatööstuses lõpetasid juulikuus tegevuse täielikult kaks ainukest nahawabrikut terve Eesti kohta, „Estoking“ ja „Union“, kus kokku 600 töölilist oli.

Tööstuskriisiga käsikäes käis ja osalt ta põhjuseks oli kriis kaubanduses. Terve rida riiklisi kui ka erakaubanduseettewõtteid, nagu „Rewalis“, „Erkat“, „Atlanta“, „Laewanduse-Ühisus“, „Aseriin“, osalt „Silwa“, siis Kartau

ja Ko., Anton Heidemann, Schulze, „Kosmos“, Samuelitsh jt jäid määratu suurte wõlgadega pankrotti peajasjalikult 1923. ja 1924. a. peale lühikeseajalist tegutsemist. Kui sügawad on kaubandusekriisi põhjused, näitab see asjajolu, et peale nimetatud pankrottide nende äride asemele uusi ei ole tekkinud. Würtspood ja laada pudipadikauplejad — see on praegune Eesti kaubandus. Ehk kuidas wõibgi seal tekkida kaubandust selle sõna tõsisel mõttes, kus tegemist ainult waraste ja kelmidega, kes kaubanduse all mõistawad ainult silmapilklist taskutäitmist, üksteise naha ülelöömist, väikeste laadatulide eeskujul. Nii kõneleb ka kodanluse ise oma „kaubandusest“. „Waba Maa“ kirjutab raswase pealkirja all „Sõda Michelsonidele“ järgmist: „Wiiimasel ajal oleme sattunud mingisuguste kahtlaste wõltsimiste ja affääride keerdu, mis wägisi ärielus wõimust wõtawad.“

Iseseiswuse“ algul armastas kodanlus kelkida, et Eesti iseseiswust kindlustab põllumajandus, kuigi tööstus sureks. Daanimaa olla selle näituseks. Kahjuks armastab kodanlus omale „ideaalisi“ luua, millel mingit tõelikku põhja ei ole. Põllusaak Eestis ei ole kunagi oma elanikka toitnud. Maa-seaduse läbiwiimise tagajärjel — mille eesmärgiks oli ainult kodanluse poliitilise wõimu kindlustamise püüe — langes põllumajanduse wiljakus märksa. 1911.—1915. a. oli keskmine saak ametlike teadete järele 11 387 000 puuda, aga 1921.—1923. a., peale maa-reformi teostamist, ainult 10 114 000 puuda. Wilja sissewedu suureneb järjekindlalt. 1922. a. weeti wilja sisse 32 000 tonni, 1923. a. 68 000 tonni, aga 1924. a. juba 101 600 tonni. Alles siis kui tõsine elu sajad korrad kodanluse „ideaalid“ purustanud, tunnistab ta lõpuks nende ekslikkust. Walitsuse ametlik häälekanja „Eesti Majandus“ kirjutab ühes wiimases numbris: „Kui arenemine põllumajanduses senises sihis edasi läheb, siis on meil majanduslik pankrott mõeldapääsematu.“ (Harwendus minu — L. L.)

Ja kui kõigele sellele juure arwata weel kriisi rahaasjanduses, pankade-

pankrottisi, kuritarwitusi, wõltsimisi, wõlgasi wälisriikidesse, hirmuäratawaid puudujääkisi riigi ja omawalitsuste eelarwetes, siis wõib ette kujutada kodanluse „ähmi täis“ seisukorda.

Kodanlus on walmis kinni haarama igast wõimalusest, et lõpulikust wäljasuremisest pääseda. Selle majanduslise kriisi surwe ja tööliste klassi pealrõhumise all on kodanlus sunnitud tunnistama majanduslise koostöö wadadust Nõuk.-Liiduga.

Missuguse eneseohwerdamise ja prahwatusega ta seda sunnitud on tegema, selgib „Waba Maa“ kirjutusest (mis ära on trükitud Soome lehest, ilma wastuwaidlemata). „Waba Maa“ kirjutab:

„Eesti wälispoliitika alal leidis aset hiljuti üks wäga iseäralik juhtumine. Wälisminister Pusta pidi lahkuma nõukogude Wene surwel, peaaegu käsul. Härra Pusta mängis tähtsat osa Eesti wälispoliitikas. Sellepärast tõendabki Pusta kõrwaldamine, et midagi tähtsat on sündinud. Eesti on sunnitud tunnistama, et ta on majandusliliselt ärarippuw nõukogude Wenest. (Harwendus minu, L. L.)

„Eesti pärandas Wenelt suured tehased, mis enne rahuldasiid kogu suurt Wene riiki. Eesti sai kõige selle, mis Wene siseturu rahuldamiseks loodud, kuid Eestil puuduwad turud. Sellepärast on Eesti tööstus ja wäliskaubandus ärarippuw Wene ostutahest (-tahtmisest, -tahtest). Need, kes ohwerdasid minister Pusta, ei teinud seda kindlaste (?) mitte kerge südamega. Nad on saanud aru, et sarnasel sammul on negatiivne mõju Eesti poliitilise, kuid positiivne Eesti majanduslise seisukorra peale. Sarnaseid juhtumisi on ettetuindud suurtegi riikide rahwuswahelistes suhetes. Kuid selles peitubki hädaoht, et Eesti ei ole suur riik — nõrga riigi allumine Wene nõuetele annab asjale koguni teise wärwi.“

Huludes, hädaldades, wingudes, hambaid kiristades ja nuttes „rahwusliku au“ pärast, annab kodanlus alla sellele raudsele elutõele.

Eesti tööliste klassi arwates on aga niisugusel majanduslikul koostööl Nõuk.-

Liiduga, nagu seda kodanlus tahab, wähe tagajärgi. Esiteks on kõigil meeles, kuidas kodanlus 1922. ja 1923. a. seda „koostöötamist“ teostas, kuidas ta wedurisi ainult niiviisi parandas, et need kannatasid ainult Tallinnast Kingisepani sõidutada. Nii kaua kui Einbund ja kaitsepolitsei sellele koostööle kaikaid kodarate wahele pilluwad, ei tule sellest midagi wälja.

Teiseks, sellest koostööst saab wähe kasu Eesti töolisteklass. Mis kodanluse prassimisest üle jääb, loobitakse mili-

tarismuse kurku ja niisuguste organisatsioonide ülewälpdamiseks, nagu kaitseliit, kaitse- ja wälispolitsei, kes wõitlewad töolisteklassi wastu.

Ainult poliitiline ja majandusline koostöö ja liitumine Nõuk.-Liiduga wõib töolisteklassi rahuldada. Sellepärast jatkab ta endiselt oma wõitlust, et raudse käega selle liikumise takistajat kõrwaldada, kelleks ei ole üksi Pusta, waid kogu kodanlus ja tema werine demokraatia.

L. Looring

KES MAK SAB HAMBARAHA?

Esimine suutäis Eesti kodanlusele, mis talle jalgu alla aitas, oli N.-Wene linakoorem, mis Tallinna all aastal 1918 inglaste kätte langes. See laewakoorem ühes laewadega tunnistati sõjasaagiks ja inglased kui rööwpealikud andsid selle mitmemiljonilise waranduse oma sulasele palgaks ja meeleheaks. See oli muidugi tilk merde. Sest kodu-sõja edasine arendamine ja muidugi ka Petrogradi peale tungimine, mis imperialismuse ja interwentsiooni otsekohe selleaegne ülesanne oli, nõudis ikka rohkem ja rohkem kulda. Eesti tõusik et jätnud jõudu pingutamata, et töölisteklassi lõpulikult weristada kodus ja täita oma otsekoheste peremeeste käsku — häwitada rewolutsioonilist liikumist kõigest jõust. Ta pööris kõigi maade kurnajate poole samuti kui Eesti sotsid pöörsid kõigi maade juudaste laagritesse „abi“ saamiseks. Ja missuguse jäära huwides polnud sel ajal mitte lämmitada esimest töörahwa-wabariiki, mille eeskujuga iga maa töölisteklassi kihutab oma maa kapitalismuse kaela kahekorra käänamata.

Eesti wäike, aga rahwuswaheliseks kujunenud timukatekari mangus siis wõlga, abi ja tuge, niihästi dollarid kui frankisi, nii Ameerikast kui Prantsusmaalt. Ja talle anti siis. Daanist, Rootsist ja iseäranis Soomest tulid lihunikudekarjad ühes krabisewa paberiga. Puss tegi oma töö töölise kallal. Ja sinimustwalge kalts lehwis Toompeal „kui wabadusesümbol“! Sotsid ja töögid „murd sid parunite seljaroogu“, pandi

inimesewäärt ülespidamine — kõigile, kõigile — „wankumataks juhteks“ põhi-seadusesse! Siis loodi „iseseiswust“. Aga kõik see laristamine, „saiasööm“ ja werised sinelid, mis selle tõusik-kodanluse iseseiswuseks tarwis läks, lasub nüüd täie raskusega töörahwa kondisel turjal.

Üheksa miljardit!! Seda lubas kõigi maade kodanlus Pätsidele ja Reidele, et punast Petrogradi „wallutada“. Kuid iseseiswus on nüüd ja oli algusest saadik lõhkise molli juures, ja järele on jäänud ainult üksainus wäike troost: „Inglismaa ei nõua meie käest kuue aasta protsenta selle abi ja rohkearwulise warustuse eest, mis meie saime 1918. a. talwest peale kuni septembrini 1919. a.“ Missugune pidi olema siis weel see tasu kui mitte see suur-tüki-liha, mida lord Laidoner ja sir Pitka oma käskijate Churchillide ja Clemenceaude teenistuseks surmanuhtluse ähwardusel kokku müttasid. Üheksa miljardit üksnes wäliswõlga! See oli hambaraha, ja matusteks tuleb uusi dollarid juure korjata. See teeb iga „wabariigi“ kodaniku kohta, imewad lapsed, wanad raugad ja kõik parasiidid ühes arwatud, ligi 9000 marka.

Muidugi tuleb Ameerika onule kõige rohkem maksta. 1. jaanuaril 1925. a. oli Eesti wõlg Ameerika Ühisriikidele ühes protsentidega 17 838 664 dollarit ehk 35 miljonit kuldrubla ehk järgmine numbrite rida: 6 689 505 600 Eesti markades, kusjuures praeguse kursi järele dollar on 375 Emk. Antonius Piip istub

juba aastapäewad Washingtonis ja „fun-deerib“ neid miljonisi, mis toimetus sellele kohutawale numbritewiirule weelgi hulga rahwa raha otsa kirjutab. Kas see Piip seal mõnda maapatakat Eesti ilmariigist ka maha kaupleb, nagu Briand ja Cailleaux walmis on Prantsuse asumaid Ameerikale wõlgade katteks ja maksujouetuse tõttu maha paristama, pole teada.

Inglismaa on aga annud oma alandlikule teenrile 1 168 200 naelsterlingit ehk umbes 2126 miljonit Emk. Selle summa wõttis Eesti kodanlus alles hiljuti lahkeste rahwa kanda ja see sobimus tuli nobedaste ja hõlpsaste, mis muidugi seletataw selle hädaohtliku seisukorraga, milles „wabariik“ praegu hinge waagub. Siin leppis ta raskete tingimistega, et inglastele meelitawaid silmi teha. Aga see ei mõju nagu näha mitte küünewõrtgi seks, et mõned Poped wõi Dawsonid tuleks Eesti riigi uppuwat laewalogu awitama. See ei liiguta rõõwikute südant ega tee piina Inglise pankiiride sammeldanud südametunnistusele, kui nad kitsaropalist, Ülemistjärwe wõi muid suutäisi alla kugistawad, aga mitte kuidagi ei toeta.

Seega tuleb Inglismaale juba tänawu 55 060 naela maksta, kuna mõne aasta pärast, kui kodanluse silmad seda näewad, see summ weel märksalt tõuseb. Siin juures kelgib Eesti kodanlus, et Briti imperialistid ei nõua Eesti rahwalt warustuse wõla protsentisi läinud kuue aasta eest, mis teeks kokku kaks ja pool sada tuhat naela ehk kaks ja pool miljoni kuldrubla! Ja pahwatatakse laia lõuaga oma awalik saladus välja, et „ärge unustage, Eesti pole mitte ainult enda eest sõdinud“ („Waba Maa“ 8. aug. 1925), mida meie alati oleme kinni naelutanud. See seletab kõik.

Samuti kawatsewad Eesti iseseiswuse kangelased tänawu Prantsusmaale

3 548 938 kuldfranki rahwa wägistamise kulusid tasuda.

Daanile wõlgneb Eesti „wabariik“ 463 930 D. krooni ehk umbes 37 miljonit E. m. Rootsile on tasuda see „põllumajanduslik“ laen, mida ta minewa aasta kõrge protsendi eest wana wõimasinate näol 90 000 R. krooni wäärtuses andis.

Wõlg Soomele olla aga tasatud, nagu Ado Anderkopp teatab.

Siit näeme, mäherdune hiiglakoorm on laotud Eesti töörahwa selga selle eest, et härrad wõisid oma iseseiswuse ikke rahwa sarwi siduda ja hakata „iseseiswalt“ oma taskusi täitma, „arendades rahwuslikku kultuuri“ ja „olles Euroopa tsiwilisatsiooni wärawawahiks“ wäljakohtute, Tallinna komendantuura hoowi ja Waldeki rabaga.

Need on wäliswõlad. Aga „iseseisew“ olemine ja „rahwuslik rippumatus“ üldse on wiinud rahwa waranduse üksikute kelmide tasku, rahwa enda aga kõige suuremasse wiletsusesse. Tööstusest on järel ainult külmad korstnad. Töölised on laia ilma surema aetud. Kes järele jäänud ja kord würanud masinaid lammutawad, peawad nii suuri maksusi maksma, et tasuda hiiglawäliswõlga ja ka nende rõõwikute prassimise kulud, kes praegu Eesti rahwast „juhiwad“. Maatöölised nälgiwad ja peawad heitma kõige jõhkrama kurnamise alla ja maksma iga tikutoosi, iga pastlapaari pealt, et tasuda miljardid, mis kogu ilma kurnajad nõuawad selle eest, et Eesti põialparunid wõisid pukki tõusta töörahwast kurnama.

Töörahwas ja maa kehwa rahwas maksab „iseseiswuse“ hambaraha ega wabane enne, kui ta ise kurnajad mätasse lööb.

15. sept. 1925.
Tallinnas

Seltsilisi, kel on Eestimaal langenute ehk wangiswaeleajate päewapilta ehk kes nende eluloolisi teateid wõiwad anda, palutakse neid „KLASSIWÕITLUSE“ toimetusesse saata. Teateid wõib ka suusõnal anda. Pildid oitakse alles ja antakse omanikule tagasi.

II Internatsionaali ühine wäärind Baldwini, Poincaré ja Hindenburgiga

Juba kuus aastat on mööda Versailles (loe Wärsai) rahulepingu tegemisest (mis pidi kogu päikese alla kindlustama igawese rahu igaweseks ajaks). Sotside juhid partei kõrgetelt kohtadelt, parlamentide ja ministeeriumide tugitoolidelt ja nende vähemad wennad kindralstaapide ohwitserkonnast, kus nad kuni wiimase silmapilguni olid wõidelnud isamaapästmise ja wõidurikka sõja lõpu eest, arwasid Versailles rahulepingu allkirjutamise järele aja olewat tulnud, mil pidi olema „peaagu teostatud sotsialismi rahuprogramm“, millest nad muidugi ei unustanud kuulajatele ja nägijatele kõrgendatud nootidega pasundamast.

Nüüd on Versailles rahulepingu septsimisest kuus aastat. Kas on rahu saadud? Kas oli ja jääb ilmasõda wiimaseks?

Igawesest rahust kõnelewad praegu suurtükkide mürtsud ja kuulipildujate ragin Marokkos, Hiinas, Siirias, Mossuli nahwtaallikate piirkonnas ja mujal, kus kapitali haikalad saaki ahnitsewad, kulla, kiwisõe ja nahwta paremaid suutäisi waritsewad, küüsi turgude ja odawalgaliste orjade järele sirutawad.

Kuulus rahwasteliit, millest pole wäsitud lokku löömast kui organisatsioonist, mis pidi lahendama kõik rahwastewahelised tüliküsimused ja terawused rahulisel teel — see rahwasteliit on ainult hale kuju, mille warjul imperialistid ajawad oma saherdamisepoliitikat ja septsitsewad rõwplaanisi. Mossuli küsimus, mis neil päiwil „rahwasteliidu“ nõukogus arutusel oli, on selle tõenduseks.

See wara-allik, Mossuli, mis kuulub Türgile, otsustati wisata Inglise imperialistide lõugade wahale. Türgi esitaja „rahwasteliidu“ nõukogus teatas selle peale kindlaste, et Türgimaa ei mõtlegi loobuda oma õigustest Mossuli kohta. Kui selle küsimuse pinnal hakkawad mürtsuma suurtükid ja ragisema püssid ja kuulipildujad, siis on „rahwasteliit“ wõimetu seda takistama.

Selle püssirohusuitsu õhkkonnas tuli kokku Marseille (loe Marseij) linnas augusti lõpul II Internatsionaali kongress. Ja selles linnas, kust igapäew läbi saa-

deti tuhandeid Prantsusmaa talurahwa ja tööliste poegi soldatisinelitesse topitult Marokko wäärinnale suurtükilihaks, selles linnas, kust igapäew woolas läbi tuhandeid suurtükka, tankisi, kuulipildujaid ja igasuguseid muid tapariistu, wõttis II Internatsionaali kongress wastu kõlawea pealkirjaga resolutsiooni: Sotsialistliku Internatsionaali rahuprogramm.

Keegi ei oota, et selles resolutsioonis, mille niisugused sotslikud suurused, praegused ja endised ministrid, nagu Wels, Scheidemann, Hilferding, Vandervelde, Macdonald, Blum ja teised kokku septsitunud, leidub mingisuguseid tegelikka sõjawastaseid wõitlussammusi. Selles resolutsioonis ei räägita ainustgi sõna paukuwatest suurtükkidest ja wereojadest Marokkos, Siirias ja Mossuli piirkonnas. Seda kolme nime — Marokko, Siiria, Mossul — ei wõetud kongressil üldse suhugi, nagu oleks olnud majas surnu, kellest ei tohi rääkida. Hiinamaast räägitakse ainult mokaotsast: kongress peab tarwilikuks wõõra surwe lõpetamist Hiinas ja awaldab Hiina tööliste oma kaastundmust. See on kõik, mis II Internatsionaalil on öelda Hiina töötawatele rahwahulkadele, kes oma orjaseisukorra äratundmisele on jõudnud ja kangelaslikku wõitlust peawad, et häwitada seda neetud olukorda, milles hiinlane koeraga ühewäärtusliseks tehakse. Aga weel enam, oma rahuprogrammis kurjustab II Internatsionaal Kommunistlise Internatsionaali tegewuse üle, et see „julgestab rewolutsioonilisi liikumisi Aasias ja Aafrikas“. Rewolutsioonilise liikumise õhutamine on II Internatsionaali arwates otse jõledus. Muidugi teada, miks. Kui Aasia, Aafrika ja teiste maade rõhutud rahwad oma kukilt minema peksawad kurnajad, siis ei saa sotsid enam kindralkuberneride ja asekingate kohte, nagu alles hiljuti üks Prantsuse „sotsialistide“ juhtidest Prantsuse Indias kindralkubeneri koha sai.

Kes selles „Sotsialistlise Internatsionaali rahuprogrammis“ arwab leida midagi sõjawastast, see eksib üldse raskest. Hoopis wastuoksa, sotside rahuprogramm läheb kaugemale isegi kõige harilikumate kodanliste rahuapostlite

seisukohast. Oma rahuprogrammis määravad nad sedagi kindlaks, missugusel juhtumisel nad imperialistisi lubawad sõdida ja mil kodanlus nende lahket toetust wõib oodata. „Rahuprogrammis“ kirjutatakse: „Nad (sotsid tahawad siin oma arwates rääkida tööliste nimel) nõuawad, et mingit waenulist tegewust ei tohi alustada, wälja arwatud juhtumised kui peale tungitakse wõi kui rahwasteliidu nõukogu otsustab sõjalist tegewust alustada.“

Kuidas sotsid seda seisukohta tege-likus elus teostawad, sellele on ilusaks näituseks nende seisukoht Marokko sõja kohta, mida sotsid peawad kallaletungimise sõjaks. (Hoidke naeru, mõnesaja-tuhandeline rahwas tungib 40-miljonilisele Prantsuse rahwale kallale!)

Nii siis, las rahwasteliidu suurused Baldwin, Chamberlain, Poincaré, Hindenburg (Saksamaa on astumas rahwasteliitu) ja Mussoliini määrawad sõja kindlaks, sotsid punuwad neile järele, kuulutawad selle „pühaks sõjaks“ ja tööliklass andku oma paremaid poegi sõjariistade roaks. Teatawaste sepitseb Inglise wälisminister Chamberlain ammuigi „ristisõda“ Nõuk.-Liidu wastu. Kui seda „ristisõda“ rahwasteliidu firma all hakatakse teostama, siis tunnistab sotside rahuprogramm selle õigeaks ja annab sellele oma õnnistuse. Ega siis muidu Saksa sotside ülempreester Kautsky kutsu kõiki, kõiki, kõiki ristisõtta Nõuk.-Liidu wasta. Ka rahuprogrammis ei unustata seda.

Surnuks waikides sõjakäriinat Marokos, Hiinas, Mossuli piirkonnas ja Siirias, „süüdistab“ rahuprogramm ainult Nõuk.-Liitu imperialismuses. Need silmakirjateenrid ei häbene kirjutamast järgmisi sõnu:

„Praegusel silmapilgul, mil rahwuswaheline olukord Lääne-Eroopas tööliklassi raugemata pealesurumise tõttu järjest rahulikumaks muutumas, esitab olukord Ida-Eroopas hulga ähwardawaid ohtusi ja nõuab Sotsialistliselt Internationaalilt kõige tõsisemat tähelepanekut.“

Mitte kiskumine imperialistide wahel Hiina, Marokko ja Siiria orjade, turgude ja saagi ega Mossuli nahwta pärast ei ole siis ilmarahule kardetaw, waid „säärane olukord (mida tekitanud Nõukogu-Liit) on ähwardaw sel määral, et iga wäiksemgi konflikt Ida-Eroopas ähwardab põlema süüdata kogu Eroopa.“ Ja kümned korrad karjuwad sotsid: Karauul! Karauul! „Nõuk.-Liidus tulewad jalule seada täielised poliitilised ja ametiühisuslised wabadused.“ Ja lisawad sellele sõna-sõnalt juure:

„Sotsialistline Internationaal on teadlik, et sõjahädaoht wäheneks tuntawalt siis, kui otsustamine sõja ja rahu üle ei oleks Nõukogude-Liidu rahwaste endi kätes.“

Kui otsustamine sõja ja rahu üle on Chamberlaini, Poincaré, Mussoliini ja Hindenburgi ning nende kindralstaapide käes, siis wähendab see sõjahädaohtu, aga kui otsustamine sõja ja rahu üle on Nõuk.-Liidu laiade tööliste ja talurahwa hulkade käes, siis suurendab see sõjahädaohtu. Sellepärast nõuab sotside rahuprogramm: wõim tööliste ja talurahwa käest tuleb ära wõtta — sotsid nimetawad seda Wenemaa demokratiiseerimiseks — ja walgekaardi ja tsaar-kindralite kätte anda, sest see wähen-dawat sõjahädaohtu.

Ühine wäerind Chamberlaini, Mussoliini ja Hindenburgiga ristisõjaks Nõuk.-Liidu wasta — see on sotside „sõjawastane“ „rahuprogramm“.

L. Looring

Nowembrikuu „KLASSI WÕITLUS“ nr 67-68 ilmub

≡ iseseiswa pühadealbumina ≡

nowembri-(oktoobri)-rewolutsiooni 8. aastapäewa juubeliks wärwipiltidega ilustatult ja rohke sisuga. — Albumi ind nagu ariliku kaksiknumbri eest: üksikostjatele 50 kop. ja tellijatele 30 kop. tükk. Kaastööd, kuulutused ja tellimised saadetagu wõimalikult aegsaste.

≡ ЛЕНИНГРАД, ФОНТАНКА 53, „КЛАССИВЫЙ ТЛУС“ ≡

WALISMAADE ÜLEWADE

Saksamaa ja liitlaste wahel kest-
tab edasi kauplemine „tagatise“-lepingu
ümber. Liitlaste wiimased wäeosad
lahkuwad okupeeritud maakohtadest.

Poolamaaga on Saksamaal wägi-
pulga wedamine n.n. optantide küsi-
muses. Kuna Poola kümneid tuhandeid
Saksa kodakondsust opteerinud elanikka
välja saadab, teeb Saksamaa Poola
optantidega sedasama.

Sisepoliitilises elus on tähtsamatest
sündmustest nimetada Stinnesi trusti
lagunemist, mis mõne aja eest algas.
Et äri kuidagi weel päästa, katsuwad
trusti omanikud töölisi meelitada trusti
aktsionäärideks hakkama.

Wõeti vastu uued wiljatollid, mis
elukallidust märksa tõstawad. Protesti-
meeleawalduse peale, mida sel puhul
Berliinis peeti, awas politsei tule.

Puutööstuse lokaut lõppes tööliste
wõiduga. Ehitustööstuses on kääri-
mine.

Saksa paendliste ametiühisuste kong-
ressil tõendas professor Hermberg oma
aruandes, et Saksa wabrikandid — peale
keskmise rahwuswahelise kasuprotsendi
— Saksa tööliste palkadest iga aasta
weel 13 miljardit marka warastawad.
Kongress aga ei teinud sellest wäljagi,
waid lõksutas edasi töö-demokraatiast,
mille esimene ülesanne olewat töowil-
jakuse tõstmine — peremeeste kauka
kasuks.

Nõukogude-Liidust tagasi jõudnud
Saksa tööliste saatkonda ei lastud aga
kongressile sissegi. Selle asemel käi-
wad töölistel saadikute aruandeid teistel
koosolekutel murruna kuulamas.

Prantsuse sõjawäed on augusti-
kuu teisel poolel riffide eelwägesi tagasi
tõrjunud. Ka hispaanlastel läks, mõnede
kautuste peale waatamata, korda riffide
kaldal sõjawägesi maale saata. See ei
ole aga selles sõjas otsustandew, sest et
prantslaste eneste arwamise järele lä-
henew aeg, oktoobrist kuni kewadeni,
Prantsuse sõjawägede edasilikumise
täieste seisma paneb. Sellejuures kas-
wab aga iga päewaga käärimine rahwa
hulgas, mis sõja vastu sihitud. Hiljuti
mõisteti hulk sõjalaewastiku madruseid,
kes Marokko kallastel kolmel suuremal

sõjalaewal wastu hakkasid, kuni nelja
aastani wangi. Sarnased kohtuotsused
toowad aga merewäkke uue käärimise.

Wiimasel ajal on peetud mitu ko-
halikku töö- ja talurahwa kongressi, kes
kõik sõja vastu on. Neid kongressi
on peetud kõigis tähtsamates Prantsus-
maa osades ja on neist sadadetuhandete
tööliste ja talupoegade esitajad osa
wõtnud. Kongresside puhul on toime
pandud sõjawastaseid meeleawaldusi,
millest kümneduhanded inimesed osa
wõtsid. Paiguti on olnud weriseid kokku-
põrkeid politseiga.

Walitsus seletas, et Marokko sõda
riffidega juba 200 miljoni franka maks-
nud ja weel vähemalt 250 miljonit
maksma läheb. Sellepärast mangu-
takse Ameerikalt ilmasõja wõlgade
maksmise ajapikendust.

Siirias on druside suguaru Prant-
suse werise wägiwalla vastu üles tõus-
nud, kurnajad minema peksnud ja enese
iseseiswaks riigiks kuulutanud.

Pangaametnikkude streik, mis üle
terwe maa laiali lagunes, on sedapuhku
lõppenud — nähtawaste ametnikkude
kaotusega.

Sotside parteikongress kinnitas uueste
kodanlusele truudusewannet. Pahem-
poolsete ametiühisuste kongress otsustas
nõuda ametiühisuste ühtsust.

Inglismaa sisepoliitiline seis-
kord on endiselt äärmiselt teraw ja
kõiksugu üllatused on wõimalikud. Seda
tunnistawad nii kodanluse kui ka pro-
letariaadi juhid. Churchill ise tunnistas,
kaewandustööliste wõidu kohta: „See
järelandmine töölistele pole mitte kin-
gitus neile, see järelandmine on iga-
tahes odawam kui rewolutsioon oleks
tulnud.“

Walitsus hakkas erilisi politsei- ja
fashistide salku korraldama. Ka töö-
listel korraldawad oma kaitsesalku.

Kiutööliste streik kestab edasi.

Kütjad ja madrused hakkasid strei-
kima. See streik laienes ka Inglise
asumaadele.

Streigi vastu walmistawad ka raud-
teelased.

Inglise ametiühisuste vähemuse (pa-
hempoolse) kongressil oli esitatud 750

tuhat töelist; kongress wõttis wastu muuhulgas otsuse — kaitsesalku asutada.

Itaalias wabastati amnestia põhjal wangist 3000 kommunisti.

Belgia metallitöölised leppisid ettevõtjatega kokku 2½% palgakõrgendusega. Streigi läbikukkumine tuleb sotside arwele panna.

Ungaris laieneb talupoegade liikumine.

Rumeenias kestab metsik terror edasi. Bukowinas oli talupoegade „omawoliline“ walitsuseasutuste uuendamine; rahustamiseks saadeti kohale sõjawäge, isegi suurtükkidega.

Bessaraabias on nälg. 24. aug. algas Kisshinewis Tatarbunari talupoegade ülestõusmise protsess, kus ligi 500 kaebealust. Kohut peetakse linna wangimajas, kuhu kedagi ligi ei lasta.

Poolas kestab rahakursi lange mine edasi, hoolimata meeleheitlistest katsest kurssi kindlustada.

Suureneb metsik terror. Sõjawälja kohtu otsuse järele lasti maha smd Hübner, Kniewski ja Kutkowski.

Wiimasel ajal on jälle üks prowokaator maha lastud.

Töölise hulgas on peale poliitilise ka majandusline käärimine. Streigib 146 wabrikut 25 000 töolisega.

Bulgaarias kestawad metsikud tapmised edasi. Kuningas, kes juba kartma lõõnud, teinud katsed tapmisele piiri panna. Selle eest kawatsewat fashistid teda kõrwaldada ja kõike wõimu enda kätte wõtta.

Läänemere maa des äpardas Eesti Pustal liitu luua, nagu seda Pariisist nõuti. Soome ei tahtnud oma Inglise peremehe wasta takka üles

lüüa. Pusta ise äga, kes seile fakti kaga ähwardas äritegemise Nõukogude Liiduga nurja ajada, peab lendama.

Türgimaal on ikka weel lahendamata rahwariikka Mossuli maakonna küsimus. „Rahwasteliit“ on selle maa-ala küll Türgi külge kinnitanud — „põhjusmõttelekuul“, tegelikult äga suure osa temast Inglismaa kätte jätnud. Nüüd korraldeb Inglismaa rööwsalku, et ka ülejäänud osa oma kätte kiskuda. Seda rööwtööd tahab Inglismaa nüüd koguni Haagi wahekohtuga kinnitada, millega Türgimaa muidugi ei lepi.

Hiinas kestawad wõitlused edasi. Öige terawa kuju omandasid sündmused Kantonis, kus kaks Comingdani pahempoolseesse rühma kuuluwat walitsuse liiget tapeti. Selle järele wõttis punane Wampu sõjawäekool Kantonis wõimu oma kätte, wangistades üle 100 walitsuseametniku ja parempoolse Comingdani liikme, kes wälisriikide käsikutena wandesõjast olid asutanud, et rewolutsioonilist Kanton walitsust kukutada. Inglismaa prowokatsioon, mis seda salaplaani pidi toetama, läks nurja. Põhja-Hiinas on ikka weel ülekaal Jaapani käsiku Tshan-Tso-Lini käes, kes Pekingis wangistus toime paneb, ilma et Hiina walitsus siin midagi saaks teha. Kokkupõrge sealsete jõudude wahel näib mõõdapääsemata olewat.

Jaapan süwendab läbikäimist Nõukogude-Liiduga. Meie õhulaewastiku külaskäigule wastas Jaapan oma õhulaewastiku saatmisega Moskwa.

Põhja-Ameerika Ühisriigid wiiwitawad ikka weel Nõukogude-Liidu tunnistamisega, kuigi kaubandusline läbikäimine mõlema riigi wahel kiireste kaswab.

J. K.

SÜNDMUSTIK WALGES-EESTIS

August

1. Narwa linawabrikust on mitukümmend töelist uulitsale heidetud. — Kreenholmis sai juulikuul 209 töelist lõpuarwed.

— Eesti politsei käsutab talumehi mõisateede sillutamisele (Seljaküla mõis).

3. Wene-Balti tehase töölised hakkasid streikima; põhjus: palga järjekindel maksmata jätmine.

4. Ulila elektrijaam läheb oksjonile. See on ühtlasi Tartumaa mitme tõusikmiljonäri pankrott.

— Walitsuse lubadus, töolistepalka kõrgendada, wõeti tagasi.

— „Päewaleht“ leiab uue Ameerika üles: wähid, kui eksportkaup, woiwat Eesti isamaa pankrotist päästa. — Piiritus enam ei lähe.

— „Meie Lehe“ toimetaja Mart Joller mõistetakse nuhi „auhaawamise“ eest 2 kuuks wangi.

5. „Päewaleht“ kihutab maatöölisi sotside mõrda. Nähtawaste on ta selleks nuhkide peastaabist ülesande saanud.

7. Walge-Eesti wõlg Ameerikale on 18 miljoni dollari suuruses kindlaks määratud.

9. Tartumaa asunikud ja riigirentnikud nõuawad riigimaade põlise tarwitamise ja omandamise seaduse kawa muutmist.

11. Mayeri wabriku 94 töölisi nõuab kohtu läbi saamata palkasi 600 000 marga suuruses.

— Lutheri wabriku töölised boikoteeriwad sotside poolt korraldatud wabrikukoosolekuid.

12. Eesti-Wene kaubanduskoja nõupidamisel nõutakse majanduslist läbikäimist N.-Liiduga.

— Haapsalu linnapea kelmuse eest 2½ a. wangi pandud.

— Üliõpilased Robert Sher, Mihkel Tulp, Harald Nael, Albert Lipstal ja Anton Wahtmann wõetakse wastutusele selle eest, et olla tuttawad olnud sm Heidemanniga.

13. 153 perekonda rändab Brasíliasse, kõigist ajaletede hirmu- ja õuduseluslugudest hoolimata.

— Tööraha ühise wäärinna woi-
nikkude häwitamise tagajärjel toime pandud uued waldade ja alewite nõukogude walimised on kõrbenud, osawõtmine olnud „leige“. Töörahas boikoteerib walimisi.

14. Kreenholmi wabriku kudumise-
jauskonnas on tööd neljast kolme päewa peale nädalas vähendatud. 200 inimest on jälle lahti lastud. Wanemate walimist boikoteeritakse töölise poolt.

— Narwa „Silwa“ lauawabriku töölised hakkasid streikima.

— Aleksander Jaanson mõisteti Isborski timuka Hellati „haawamise“ eest 3 kuuks wangi.

15. Krulli wabrikus 12-tunnine tööpäew sisse seatud.

— „Estokingas“ alandatakse palkasi.

16. Anton Saar, Wassili Oll, Juulie Waumann, Aleksander Aru, Aleksander

Bruntwei, Mariie Pärtelson ja Aleksander Mui wõetakse wastutusele: nuhid kahtlustawad et nad 1. dets. sõjaministee-
riumile kallale tungijate hulgas olnud.

19. Teated uutest kinni wõtmistest Wiljandis ja Pärnus, 1. dets. osawõt-
mise kahtlustusel.

20. Kreenholmis pillutakse töölisi uulitsale, kohad antakse põhjaläinud armee kindralitele ja teistele „kõrgelt-
sündinutele“, kes isegi õõwahtide tööd ei põlga. — Kah demokraatia!

21. Pärnu töölised: Erich Tarkpea 5 a. 6 k., August Meinbaum 4 a. ja Wold. Adamson 2 a. ja Jüri Kuuse-
mets Keilast 4 a. wangi mõistetud.

22. Milleri tehas jäi rahapuudusel seisma, töölise palgad muidugi maks-
mata.

— Narwa kalewibabrikus vähendati töölisi.

23. „Eesti Rahwepanga“ kassahoidja 800 000 margaga jooksu läinud.

26. Teade Janoffide abielupaari wangistamisest W. Arehna uul. kaht-
lustusel, et nad 1. dets. on osa wõtnud.

— A.-s. „Lendra“ töölised nõuawad meistri lahtilaskmist, kes töölisi peksab.

27. Jurkowski ja Grebenstshikow kui „salakuulajad“ wangistatud. Liina Käsper, Heleene Telling, Aleksander Multer ja Tõnu Lass kohtu alla antud. Ikka „1. dets.“ asjus!

28. Kaise Mayeri wabrikut maha põletada.

— Eesti õpetajateliit tegi hukka-
mõistwa otsuse kodanlise ajakirjanduse kõlblise langemise kohta (tunnistati sopakirjanduseks).

29. Salakuulamise kahtlustusel on weel Romaan Kleis, Akerberg ja teised wangistatud.

— Sm Heidemann tapetud.

— „Palmeka“ pankrott kohtus.

30. Kinni pandud Emilie Jürna, keda süüdistatakse kawakindlas talude põletamises.

September

2. Gustaw Reinhold ja Hans Tomingas 1. dets. süüdlastena 5 a. wangi mõistetud. — Teade Hiobite perekonna kohtu alla andmisest ja Jüri Lintropi mahalaskmisest.

4. Sõjawäe arsenaali ülem suure raiskamise eest sõjakohtu alla antud.

— Tallinna uus politseiülem sea-dusewastaselt (ilma linnawalitsuselt küsimata) ametisse pandud.

— Põllutöoministeeriumi ametnik rarahaiskamise tagajärjel enesele kuuli pähe lasknud.

— „Foresti“ wabrikust on 60 töölist uulitsale heidetud.

— Postiametnik Tallinnas enesele nälja ja puuduse tagajärjel kuuli pähe lasknud.

6. Rosen ja ko. parunite pangasutusel seisab pankrott läwel.

— „W. Maa“ kurdab, et sõjameeste mälestusesamba peale kerjutud summad läbi prassitawat.

— Inseneri-pataljonis 300-tuhandane heinte ja kaerte wargus awalikuks tulnud.

7. Politseikaarte warguse loos 9-st süüdimõistetust 8-le kohtu poolt armu palutud, nende hulgas endisele politsei-ülemale.

8. Wene-Balti tehas läheb oksjonile. — Sama saatus ootab ka Mayeri wabrikut.

— Rahapuudusel lõpetatakse merel mitu tähtsat tuletorni, mille wastu mere-mehed waljuste häält tõstawad.

— Walga kooliwalitsus protesteerib õpilaste kaiseliitu astumise sunni wastu.

— Jaan Erdmann Pärnust 1. dets. osawõtte kahtlustusel 15 aastaks wangi mõistetud.

10. Kodanlus tõstab hädakisa, et neetud enamlased nõuks olla wõtnud Tartu maha põletada.

— Riigikontroll on turbatööstuses 3-miljonilise pettuse jälgile saanud.

— Börsekomitees 600 tuh. ära raisatud.

11. Suuremad ja wilunenumad pangakelmid Jaakson ja Jaanson paljastatud.

12. Kaitseliidu maksuks 1905. a. peale 137 miljonit määratud.

— Harju panga raha läbilööjad ka-watsetakse Eesti panga juhatusesse jätta. Jõudu rottidele!

— Teated s. Posti, A. Oja, Mari Rikko, Tambergi, Anette Hallmanni, Hans ja Karl Wikside, R. Prassi, Kopti ja J. Walki kinniwõtmisest.

13. Juhan Ränk 4 a. ja Karl Hansen 6 a. wangi, kahtlustusel, et nad Pärnus 1. detsembrit ette walmistanud. Sama süü eest Joh. Erdmann 15 a. wangi.

— Teedeministeeriumis on järjekindel altkäemaksu wõtmine walgele tulnud.

Refleksoloogia ja marksismus

Marksismus, dialektikalik materialis-mus — see rewolutsioonilise proleta-riaadi rewolutsiooniline teooria — tugi-neb järgmiste põhilauseste peale: ilma (universum, мир) aluseks on loo-dus, mis olemas on väljaspool meie teadwust ja meist olenemata.¹

Loodus ei ole mitte mingi-sugune liikumata, muutumata ja jääda w midagi (ничто).

Tema muutub ühtepuhku ja wahet-pidamata, arenedes ja täienedes dialektika seaduste järele.

Kui wäikeste, esiotsa tähelepane-mata-jääwate muudatuste kogumise teel

w a n a s tarwilik kogu uut tekib, teeb loodus järsu hüppe, wanast tekib uus (wõrdluskuju: wesi soojeneb tule peal katlas wähehaawal ja ilma silmapaist-wate muutusteta; kui aga soojakraad tarwilikul määral tõusnud, hakkab wesi korraga keema ehk muutub auruks), muutuste kogu, hulk (quantitas, коли-чество) saab uueks omaduseks (quali-tas, качество).²

² Kohase pildi selle üle annab eluteadus: Darwin õpetas, et kõik elaw loodus areneb wäikeste muutuste, ewolutsiooni teel; Wene akadeemik Korshinski ja hiljem Hollandi taime-teadlane de Vries löid ewolutsiooni-teooria kõrwale mutatsiooni-teooria, mis tõendab ja tähelepanekute abil tõestab, et elawas looduses äkilised suuremad hüpped arenemisekäigus ette tulewad (Oenothera lugu, näituseks).

¹ Wastulause nende filosoofide sonimistele, kes õpetawad, et loodus on olemas niipalju ja niisugusena, nagu inimene seda omas peas loob.

See dialektikalik arenemine ongi see jõud, mis eluta (anorgaanilisest) looduseosast orgaanilise ilma (elu) löi, mis hiljem elawast loodusest inimese välja arendas.

Looduse igal osal: eluta (anorgaanilisel), elawal (bioloogilisel) ja inimese (sotsiaalsel) ilmal on igaühel omad erilised omadused ja tundemärgid, igaüks nendest looduseosadest elab oma eriliste seaduste järele, aga kõik need loodusealad on lähedalt üksteisega siutud ja sünnitavad ainsa jagamata monistliku looduse. Need ilmad on üksteisest välja arenenud, neil on sellepärast peale igaühele neist omaste eriliste seaduste olemas veel üleüldised looduse-põhiseadused.

Ühiskondlike elu põhitegur

Neist dialektikalise materialismuse põhilausest välja minnes tunnistab marksismus¹ inimese ühiskonna peateguriks, ühiskondlike elu aluseks, ja inimesesoo ajaloo tõukejõuks need saaduste valmistamise võimalused — töötamise riistad ja abinõud, millega abil ühiskondlik inimene loodusest omale tarvilikud ained võtab ja nad kohaselt ümber töötab, ja need valmistamise - wahekorrad, mis inimeste wahel tekiwad töötamise ja saaduste loomise protsessis; need wahekorrad tekiwad küsimata inimeste tahtmisest ja teadwusest, olenedes ainult neist ainelistest valmistamise-wõimalustest, mis sel korral inimese tarwitada on.

Kas eitab marksismus ideesi, teadwust (сознание), hingeelu (psüchikat)?

Kas wõib ülealnimetatud marksistlik põhilausest nii lihtsastatult, labastatult ja moonutatult mõista, nagu seda nii mõnigi teeb, nimelt üelda: kui meie materialismust tunnistame ja idealismust eitame, kas meie sellega lihtsalt terwe „ideede-ilma“, „hingeliste läbielamiste“ jne peale risti ei pea tõmbama? Seda ei pea ega tohi meie mitte teha. Engels ütleb: Idealismuse ja materialismuse waeluse aineks on küsimus:

kumb kummagi eel käib — waim (hingetegewus) looduse (wälisilma) eel wõi loodus waimu eel? Idealismust tõendab — waimutegewus, idee, mõtlemine sünnitab looduse, mateeria, reaalse ilma; materialismust sellewasta õpetab et loodus, wälisilm sünnitab waimutegewuse.

Sellega on kõik üeldud. Waimutegewust, mõtteilma, teadwust, „hingeelu“ ei eita materialismust mitte, waid tunnistab ta olewaks.¹

Marksismust tunnistab ühestkõljest olewat (бытие) — loodust, ainet, ja teisest küljest waimu ilma (teadwust, hingeelu), kuid marksismust järeltab looduse ja inimese ühiskonna arenemise käigust, et olemine loob waimu, et meie mõtteilm ja teadwus ühiskondlikest korrast oleneb, et inimese hingeelu majanduse ja poliitika wormide muutumiste mõjul kujuneb ja muutub, et ühiskonna klassiwahekordade ehitus inimese „hinge“ loob, et see aineline olemine tagajärg on.

Waimutegewus on meie elu aktiivne tegur

Kui inimese teadwus ühiskondlike olemise tõelistest ainelistest tingimistest oleneb, kui waimuilm ja teadwus teiste nähtuste tagajärg ja mõjualune on, kui terwe ühiskonnaelu kindlate, meie teadwusest ja tahtmisest olenemata seaduste järele areneb, kas ei ole meie siis mitte mängukannid wälise ilma sündmuste woolu käes, ja kas ei ole niisugusel korral mõistlikum kannatlikult ja külmawereliselt ajaloosündmuste käiku oodata? Niisuguse külmawerelise pikameele-õpetuse, mis otseteed fatalismusele wiib, lükkab marksismust kui eksliku täieste kõrwale.²

Marx ütleb: „Filosoofia on tänini püüdnud maailma ainult seletada, temast

¹ Aga „waimude ilma“ ja „hinge“ eitab ta kõige terawamalt, nagu ülepea iga inimene, kelle aru loomulikus seisukorras.

² Fatalismust — ilmawaade, mis usub saaduse kõikwõiwa jõu sisse ja käsib jätta iga katset saatuse käigu wahel ennast segada. Fatalismust on laialt leida Idamaa rahwaste usutunnistustes.

aru saada; ülesanne aga seisab just selles, et seda maailma muuta.“

Filosoofia, teaduse, mõttetöö, „hinge“ ülesanne ei seisa mitte selles et maailma waadelda, teda kõrvalt waatlejana tähele panna ja seletada, vaid selles et seda ilma oma tahtmise järele muuta.

Ajalugu ei sünni mitte iseenesest, vaid teda loowad inimesed ja inimeste läbi. Ajalugu on inimeste käte töö, aktiivse klassiwõitluse tagajärg. Aktiivsus, loomine, töö, korraldatud võitlus — selles seisab rewolutsioonilise marksismuse ja leeninismuse wormel.

Siit juba paistab see üli suur tähtsus, mis marksismus ja leeninismus hingeelule annavad.

Leenin ütleb et ilma rewolutsioonilise teooriata rewolutsioonilist võitlust olemas ei ole, et rewolutsiooni teguviisi puuduste äratundmine enam kui pool võitu on, et liikumise jõud seisab rahwahulkade teadwuse tärkamises, tema nõrkus aga on aktiivsuse ja ettevõtlikkuse puudumine.

Engels nimetab tulewat kommunistlik ühiskonda teadwusliselt paratamatuks tunnistatud wabaduse riigiks.

Kõigest sellest järgneb, et marksismus hingeelu ei eita, tema suurt ühiskondlikku tähtsust tunnistab ja waimutegewuse arwesse paneb aktiivse loowa tegewuse. Asi seisab ainult selles, et tema peale mitte idealismuse prillide läbi ei pea waatama, vaid materialistlikult tuleb temast aru saada ja teda seletada.

Marksismuse waade hingeelu peale

Marksismuse waadet hingeelu peale võib järgmistesse põhilausestesse kokku wõtta:

1) Inimese waimuelu, teadwus ei ole mitte tühi ettekujutus, vaid reaalne olew tõeasi. Inimese teadwus on niisamasugune reaalne nähtus, nagu kõik loodusenähtused; ühti näitusi tabame silmade, teisi kõrwide abil, teadwuse nähtust omandame sise-mise tundmise abil, — ütleb Dietzgen.

Waimutegewus on meie elu aktiivne osa.

2) Inimene on loomariigist wälja arenenud, sellepärast ei lähe tema hingeelu loomade omast sisuliselt mitte lahku. Inimese hingeelu on ainult loomariigi kõrgemate esitajate keerulisemaks muutunud hingeelu.

3) Kui sellewasta ette toodaks, et loomade „hingeelu“ ainult instinktides (loomusundides) ennast awaldab, et inimese tegewus selles mõttes loomade omast järsult lahku läheb, siis võib selle peale üelda, et ühiskondlik inimene ajaloolise arenemise koiduajal ka ainuüksi instinktide abil tegutses.

Marx kirjutab „Kapitalis“: „Sel ajal, kus tööline kaubaturul enese tööjõu müüjana ilmub, tuleb kauges esiajas wõimalikuks pidada niisugust seisukorda, kus inimese töötamine oma algulisest instinktiwsest kujust weel ei olnud wabanenud.“

Töö on aga meie hingeelu alus. Kandis töötamine algulist instinktiwset laadi, siis oli ka inimese hingeelu instinktiivne.

4) Ajaloolise arenemisega, saaduste walmistamise wõimaluste suurenemise ja walmistamise protsessi laienemisega kaswas ka ühiskondliku inimese teadwus.

5) Instinkti ja teadwuse (teadwusliku tegewuse) wahel ei ole põhimõttelikkust wahet.

„Loodusjoulikkus (стихийность) on teadwuslikkuse algidu“, ütleb Leenin.

6) Teadwus, mõte, ideed on wälisest ilmast saadud ärituste kujutus, pilt, koopja, wastahelk inimese peas.

Engels kirjutab: „Kõik, mis inimest tegewusele erutab, peab kõrwaldamata tema peast läbi käima; isegi sööki ja jooki wõtab inimene alles siis, kui tema peas on nälja ja janu tunne tekkinud ja lõpetab söömist ja joomist, kui pähe täie kõhu wõi kustutatud janu tunde üle teade tuleb.“

„Kõik, mis üksikut inimest tegewusele erutab, läheb kõrwaldamata tema peast läbi tahtejõudu äratades“ (Engels).

„Weel kord nägime, et inimese mõistetes tõeliste asjade kujud meie esinewad“ (Engels).

„Ideede ilm ei ole midagi muud kui inimese peas ümber-töötatud aineline ilm“ (Marx).

7) Sellest kõigest järgneb, et meie waimulma terve sisu ei ole midagi muud kui katsete ja tegeliku elu järeldus, väliste ja sisemiste ainete mõjude ja wastastikku tegewuse wili, et inimese waimuilm areneb ühes sellega, kuidas inimene passiivselt ja aktiivselt ümbruse ja tõeliku ilmaga end kokku-kõlasse seab.

8) Siit on selge, mispärast inime-
mene ei saa leppida ainult
väliste ärituste wastawõtmi-
sega ja kõrwaltwaatleja osaga.
Puudusest, oma tarbete rahuldamise
ja wastameelsete nähtuste kõrwaldamise
wajadusest taga kihutatud, on inimene
sunnitud tegewusesse astuma,
töötama, maailma muuta kat-
suma, nagu Marx ütleb.

Sellejuures kasutab inimene ära oma
hingeliste üleelamiste tagawara, seda
enese elu tegewuses, praktikas, awal-
dades. Marksismus tunnistab praktika
kõige paremaks järeikatse abinõuks ini-
mese mõtete ja ideede tõele wastawuse
proowimisel.

9) Küsimuse peale, mis teadwuse
akt iseenesest on, wastab marksismus:

„Teadwus on peaaju keeruli-
selt organiseeritud aine
omadus.“

„Teadwus on samasugune
matereria algomadus ja sele-
tamata¹ nähtus nagu liikumi-
negi“ (Plehaanow).

„Teadwus on aine sisemine
omadus“ (Plehaanow).

„Teadwus on peaaju aine omadus,
mida sellest ainest eraldatuna ette ei
saa kujutada“, ütleb Feuerbach;
inimesele, kelle peas see protsess sün-
nib, on ta isiklik, subjektiivne, teiste
jauks objektiivne nähtus. Teiste sõna-
dega: teadwus on peaaju käiwate
fisioloogialiste protsesside eraldamata ja
seletamata sisemine algomadus.

10) Sedawiisi tuleme lõpuotsusele
et teadwus, terve hingeelu on peaaju
funktsioon (sünnitus).

„Mõtlemine on samasugune peasju
tegewus nagu kirjutamine käe ja käi-
mine jalgade tegewus on“ (Dietzgen).

11) Peaaju on mõttetöö organ, mõt-
lemise riist, mida ei pea segama mõt-
lemise tegewusega ega hingeeluga kui
tema sünnitustega (Dietzgen).

Marksismuse „hingeelu“-wormel

Kõrke seda, mis marksismuse ja
leeninismuse põhjapanejad üelnud, kokku
wõttes ja üleüldsusstates woime üelda:
hingeelu on peaaju protsesside sise-
miste seisukordade sisteem, mis sise-
miste ja väliste mõjude peegelduseks
on ja praktilises tegewuses uueste end
awaldab.

Marksismus refleksoloogia põhja- paneja

Selles marksistlikes wormlis võib
leida refleksi kõik kolm algelementi:
1) mõju ehk äritus (sisemine ehk wäline),
2) sisemised ajuprotsessid, ja 3) wastaw
reaktsioon.

Meie oleme siit õigustatud otsuse
tegema, et marksismus hingeelu prae-
guse teaduse mõistes refleksina kujutas
ammu enne seda aega, kus subjek-
tiivse hingeteaduse kriisis elule kutsus
objektiivse woolu hingeteaduses wõi
refleksoloogia. Marksismuse hingeelu-
wormli andsid ju Marx ja Engels
XIX aastasaja neljakümnendate aastate
sees („Püha pere“, „Mõtteteaduse pank-
rott“, Marxi teesised Feuerbachi üle,
„Majandusõpetuse sissejuhatus“), kuna
Seetshenowi kirjatöö peaaju reflek-
side üle alles 1864. aastal ilmus.

Marksismuse ja refleksoloogia sugu-
lusega tuleb seletada seda, et Plehää-
now täieste kiitwa otsuse andis reflek-
soloogia põhjapaneja Seetshenowi üle.

Marksismuse põhjapanejad jõudsid
oma loowa mõttelennu ja dialektikalik-
materialistliku meetodi abil teaduse
arenemisest kaugele ette, kui nad sel
ajal weel sündimata refleksoloogia-
teaduse ülesandeid wormuleerisid ja
sellele tulewikuteadusele uurimiseaine
kätte juhatasid.

¹ Nagu üleüldse teaduses, võib siingi ainult
praeguse aja teadusest juttu olla.

Marksismus ja subjektiivne hingeteadus

Waieluse, mille kallal meiepäiwil subjektiivne ja objektiivne hingeteadus uueste piikisi murrab, on marksismus ammu juba otsustanud.

Subjektiivne hingeteadus on idealismuse kild, ammu unustamist' ära teeninud usuliku ilmawaate jäänus. Tema püiab kunstlikult hingeelu ja teadwust lahti kiskuda nende ainelisest alusest — elawast inimesest; tema eraldab elawa olewuse ühe omaduse terwest olewusest, tunnistab selle omaduse mingiks iseseiswaks asjaks ja wiib meid sellega mistika-padrikusse.

Marksist wõib tunnistada ainult objektiivset hingeteadust, mis nimelt Wenemaal nii lopsakalt õitseb ja terwe ria üksikuid woolusi ja koolisi on tekitanud (Pawlowi, Behterewi, Kornilowi, Salkindi, Blonski ja teiste omad), millel küll palju ühist, kuid ka terawad lahkuminekud on. Piatame siin ainult Pawlowi õpetuse peal, teda marksismuse seisukohast mõne riaga iseloomustades ja hinnates.

„Waimuilma“ ja meelte-ilmade wahel

Meie nägime juba, et marksismus waimuilma peaju tegewuse reaalseks omaduseks ja sünnituseks peab. Kas ei wõi selle tagajärjel waimuilma nähtusi materiaalseteks pidada?

Mõned XIX aastasaja looduseteadlased-materialistid (Büchner, Moleschott, Vogt) õpetasid tõeste et waimuilm peaju materiaalne sünnitus on, nagu sapp maksategewuse saadus.

Marksismuse põhjapanejad nimetatavad neid looduseteadlasi labasteks materialistideks ja ei taha selle õpetusega oma nime siduda.

Niisugust laba-materialistlist käega katsutawat ainelist waimuilma ei ole mitte olemas. Selles mõttes ei ole hingenähtused mitte materialistlised.

Kui aga Plehaanow hingeelunähtusi samasuguseks aine omaduseks peab nagu liikumistgi, kui Dietzgen mõlemist samasuguseks peaju sünnituseks

peab nagu käimine jalgade ja kirjutamine käte sünnitus on, siis wõime tunnistada, et waimutegewus on aine-line materia-nähtus selles mõttes, et ta ilma ainelise, materiaalse peajuta mõeldaw ei ole, et ta selle materiaalse peaju lahutamata omadus on.

Ei ole mõeldaw hingeelu väljaspool tegewat peaju ja ilma temata, aga ilma hingeeluta ei ole mõeldaw ka elaw peaju.

Sedawiisi lahendab marksismus waimuilma materiaalsuse küsimuse.

Waimuilma dialektika

Marksismus ei ole ainult materialistiline teooria, waid ta on samal ajal dialektikalik teooria.

Waimuilm ei ole marksismuse waatekohast mitte alaliselt jäädaw ja muutumata. Tema muutub, areneb ja täieneb ning rikkaneb sel määral, kuidas loomariik ümbrusega end kokkukõlasse seab, üherakulise elawa olewuse lihtsamatest refleksidest kuni inimese hingeelu keeruliste refleksideni. Ajaloolise arenemise käigus muutub see refleksidekogu weel lõpmata keerulisemaks, esialgse inimese labasest refleksisüsteemist kuni meieaegse rewolutsiooni pöördes keewa inimese keerulise hingeeluni.

Waimuilm on dialektikalik, äärmiselt plastikalik, uut kuju wõtlik. Bioloogilisel ja ühiselulisel pikal arenemise teel pidid hingeelusse väga mitmest arenemisejärgust pärit olewad reflekside lademed järele jääma.

Ja just seda näitabgi meile refleksoloogia, ilma et ta just dialektikaliku arenemise waatekohast küsimuse juure asuks. Juba refleksoloogia alustajad jautasid refleksisi liikidesse, ja Pawlowi õpetuse aluseks ja lähtepunktiks on just wahetegemine alaliste, tingimata ja ajutiste, tingitud reflekside wahel. Esimesed on lihtsamad, muutumatad, alalised, stereotiibilised, automaatlised: neid pärrib isik pikalt esiwanemate põlwele rialt ja pärandab neid järeletulejatele muutmatult edasi; tingitud refleksid on palju keerulisemad, ajutised, lõdwemad, mida isik kas ise omandab ehk pärrib; wiimasel juhtumisel on see päritud refleks aga weel

nõrgalt sisse juurdunud ja võib kergeste kaduma minna.¹

¹ Olgu siin näitus tingimata, alalistest ja tingitud, uute refleksi kohta, mis sellele, kes refleksiõpetusega loodusteaduse seisukohast vähem tuttav, eelmisi üleüldiselt õige abstrakteid ja mitte kergelt arusaadavaid arutusi selgitab.

Looduseõpetuse tundidel näidatakse harilikult niisugust pilti:

Konnal lõigatakse pea otsast ja kastetakse teine tema tagumine jalg mõne sööva (lõikawa) happe (näituseks soola- või vääwli-happe) sisse. Kohe tõmbab peata konn jala happe seest wälja ja hakkab teise jalaga põletajat hapet maha õrsuma.

Kuidas seda nähtust seletada? Ueldi et konn peajuga seda tegewust juhib, ei saa, sest peaju on ju ära lõigatud. Seletatakse seda nähtust järgmiselt: tundenärwid (mis põletamisewalu märkawad) on selgroonärwirakukete kaudu ühenduses liikumisenärwidega; nõnda annab walutunne ilma peaju wahetalituse tundenärwi ärituse liikumisenärwile edasi ja peajuta konn teeb „mõistliku“ liigutuse.

Alamal arenemiseastmel asuwatel loomadel sünnib arwatawaste kõik wälisilmaga kokku puutumise tegewus niisuguse alalise närwiühenduse teel. See ongi alaline või tinmata refleks.

Niisugune närwitegewus on aga ainult kõige lihtsamate olewuste juures võimalik. See alaline närwiühendus on nagu alaline telefoniühendus ilma keskjaamata: kui, näituseks, kõigest 10 telefonitarwitajat olemas on, ei ole waja telefoni-keskjaama, waid iga tarwitajat võib iga teisega traadi abil ühendada ja siis võib igaüks neist iga silmapilk otsekohe igale teisele kõlistada.

Agas niisugune alaline ühendus on täieste wõimata seal, kus sajad-tuhanded telefonitarwitajad on. Neid ei saa mitte iga teisega isetraadi abil ühendada, waid keskjaama kaudu, mis sisseseade miljonid ja miljonid korda odawamaks teeb.

Just samasugune lugu on kõrgemal arenemiseastmel selwate loomadega. Nende kokku puutumine wälise ilmaga meelte (silmade, kõrwade, haistmise, maitsemise, walutunde jne) kaudu on niisama keeruline, et niisugune lihtne närwiühendus, nagu ülemal konna jala loos, niisama wõimata on, kui Leeningraadis iga telefoniaparati iga teise aparadiga, isetraadi kaudu ühendada. Looma organismuses mängib telefoni-keskjaama osa peaju. Igast wälise ilma ärituse wastawõtjast närwirakukestest tuleb peajusse närwitiid ja siit lähewad närwitiid iga muskli juure. Peaju seab ühendusesse iga niisugust närwirakukete paari, aga see ühendus on ajutine ja ühenduse loomine ise nõuab aega ja harjutamist.

Näitus: koerale antakse süia muusika saatel. Söömise juures hakkab sülg woolama. Iseenesest ei ole selle kahe nähtuse — muusika ja sülje woolamise wahel mingit sidet. Aga mitmekordne koera söötmine muusika saatel,

Sellest näeme, et refleksoloogia ühest küljest täielikult marksismuse õpetust hingeelu muutu wuse ja dialektikaliku laadi üle tõestab, ja et ta ise tõepoolest dialektika seisukohal asub ja seda nii mõnigikord refleksoloogide eneste tahtmisest ja arusaamisest küsimata ja selle wasta. Just dialektikaliku materialismuse põhimõtetest võib saada ja peab wõtma refleksoloogia endale usaldatawa juhi ja meetodiliselt õige tee refleksi — „hingeelu“ — uurimiseks ja nende klassidesse jautamiseks.

teiste sõnadega mitmekordne muusika ja sülje woolamise üheaegne kordamine loob selle kahe nähtuse wahel sideme. Mõne aja pärast on küllalt et ainult muusikat teha ja koera sülg hakkab kohe woolama, ilma et talle süia oleks antud.

See ongi Pawlowi ajutine või tingitud refleks.

Pawlowi teooria tähtsus seisab selles, et tema näitab, kuidas seda ajutist sidet iga suguste nähtuste wahel võib luua, et ta näitab, kuidas see side harjutamise korral kasvab, muidu aga kaub, missuguste reeglite järele see refleks tekkimine ja kadumine sünnib, ja kuidas selle nähtuse seletamiseks sugugi ei ole tarwis appi wõtta hinge, mõistet, mis ei käi aja ega ruumi seaduste alla ja millega selle tagajärjel looduseeadlane midagi peale ei mõista hakata.

Instinkt on tuhandate põlwe jooksul sisseharjutatud refleks. Et mõni kõrgem waimtegewus instinktiks, alaliseks refleksiks muutuks, selleks on tarwis et teda rida järjestikka põlwe si harjutataks.

Kuidas seda ajutiste refleksi teooriat tegelikus elus ära kasutatakse, sellest ainult üks näitus miljonite hulgast.

Tsaariwalitsuse ajal tunnistasid, paljud nekurtid endid sõjateenistusest pääsemiseks kurdiks, ja ei olnud tohtritel mingit abinõu et osawa petis-kurdi walet awalikuks teha.

On aga kõigile tutaw, et kui inimene istuma panna üks jalg teise peale ja lüüa põlwe alla, siis jalg wastatahtmist, refleksi tagajärjel, hüppe teeb.

Kurdiga, kelle kuulmise puudumise juures kaheldakse, tehakse seda katset mõne aja jooksul mitu korda, ja nimelt paugu saatel. Sedawiisi tekib tingitud refleks paugu ja jala närwi wahel, kui katsealusel kuulmine olemas on. Mõneaege harjutuse järele pannakse katsealune jälle istuma ja enne weel, kui tohter koputada jõuab, käib pauk. Kui katsealune mitte kurt ei ole ja meelega jalga tagasi hoida ei tea, siis teeb paugu ajal jalg oma hariliku liigutuse ja sellest saab awalikuks, et kurt petis on.

Pikem eestikeelne seletus refleksioõpetuse üle loodusteaduse seisukohast leidub raamatukeses: J. Pawlow, Loodusteadus ja peaju.

Looma ja inimese refleksid

Nagu nägime, waatab marksismus looma ja inimese hingeelu peale monistlisest seisukohast: ta ei tunnista nende wahel mingit põhjasmõttelist lahku minekut peale selle, et inimese waimu tegewus aina palju keerulisem ja kau gemale arenenud on.

Muidugi mõista ei tule mitte eitada seda, et see arenemiseastme poolest lahkumine õige suur on.

Looma hingeelu paelementide hulka käiwad: toitluse-refleksid (söögi ja joogi otsimine, nende sissewõtmine, nälja ja janu tunne), lihtsa enese-kaitse, sugutungu (sugu alalhoidmise) ja osalt ehituse-refleksid (pesade, aukude, kargede jne walmistamise instinktid).

Inimese peas tekiwad neilsamail põhjustel ilmlõpmata korda keerulisemad refleksisüsteemid, milles ilmuwad — inimese majandusline, poliitiline, haridusline, esteetiline, teadusline ja teised tegewused. Ei tule kahelda, et ka siin, nagu igalpool looduses, dialektika seaduse järele hulk, kogu (quantitas, количество) muutub uueks omaduseks (qualitas, качество).

Looma toitmise refleks seisab hari likult toidu sissewõtmises, kui toit talle kätte juhtub. Inimese toitmise refleks on ilmlõpmata korda keerulisem, sest temaga ühineb kõik see, mis inimene toidu otsimiseks ja selle walimisel tegema peab.¹

Seega on esimine asi, millepoolest inimese hingeelu looma omast lahku läheb, see et inimese hingeelu sisu poolest palju rikkam ja mitmesugusem on.

Teiseks on iga üksiku loomatõu hingeelu enam ehk vähem muutmata ehk muutub õige aegamööda, kuna inimese hingeelu sellewasta wäga kiirelt

¹ Missugune wahe alamal astmel asuwa looma ja inimese wahel ühe ja sellesama refleksi juures on, näitab järgmine Pawlowi wõrdlus. Toidu otsimine on, teatawaste, iga elawa olewuse esimine ja tähtsam mure. Kõige lihtsam elaw olewus märkab toitu ja omandab teda ainult siis, kui see temaga otsekohe kokku puudub. Inimene rändab teise ilma otsa igapäewase leiwatüki järele, kui ta ajalehe kuulutusest raadio kaudu saadud sõnumit luges, et seal ja seal ilmaotsas selle ja selle tööga wõib teenida.

arenew ja muutuw on, ja iseäranis rewolutsiooni-ajajärkudel niisugusi hüpeid teeb, mis loomariigis täieste tundmata. Olgugi et inimesesugu kõigest ühe loomariigi bioloogia mõttes sünnitab, ometi wõib küsida, mis on ühist esialgse inimese hingeelul sel ajal, kui ta alles ennast aralt tagumiste jalgade peale hakkas tuetama, XX aastasaja inimese hingeeluga? Ehk kui palju ühist on mõne Siberi metsrahwa hingeelul ameeriklase hingeeluga? Niisama ei ole wäike wahe mõne metsanurga mahajäänud talumehe ja Leeningraadi rewolutsioonilise wabrikutöölise hingeelu wahel.

Küllalt on meele tuletada seda meie hingeelu murret, mis wiimase kahekümne aasta jooksul läbi on elatud, alates 1905. aasta liikumistega ja lõpetades weebruari- ja oktoobri-rewolutsiooniga.

Mitte wäikse tähtsusega ei ole hingeelu peale ka puhas-tehnikalised ja teaduslised rewolutsioonid, nagu telegrafi ja telefoni, raadio ja raadiumi, õhulaewa ja weealuse paadi jne ülesleidmine.¹

Ka neis juhtumistes näeme, kui palju muutuwan on inimese hingeelu loomade omaga wõrdlemisi, ja ka siin peame tunnistama põhiseadust, et iseäralduste kogu wiimaks muutub iseguseks omaduseks.

Lopuks, kuigi ühestkõljest loomadel alaliste, tingimata reflekside kõrwal ka kõrgemad ajutised, tingitud refleksid tekiwad, mis kaasa toowad hingeelu täienemise ja teadwulise tegewuse, ja kui teisestkõljest peab tunnistama, et inimesel peale keerulise ajutiste tingitud reflekside sisteemi ka alalised refleksid, kui endise põlwe pärandused, järele on jäänud ja ennast tunda lasewad, ühesõnaga, kuigi peab tunnistama et niihästi looma kui inimese juures mõlemad refleksi-tüübid leiduwad, siis ei pea meie seda mitte arwesse wõtmata jätma, kuidas arwuline wahekord kummagi refleksi-tüübi wahel inimese

¹ Mõõdupuuks nende leiduste mõju kohta wõib olla see põnewus, millega omal ajal meie Jules Verne' romaaniisi lugemise, milles pea kõik need imed ette olid nähtud.

ja looma juures isesugune on: kui wõrdlemisi wäikest osa mängiwad loomade juures kõrgemad, tingitud refleksid, nagu inimese juures omakorda alamad, tingimata refleksid ja instinktid. Jällegi peame meeletuletama, et ka siin, nagu igalpool, arwuline ülekaal wiimaks sisulikuks lahkuminekuks muutub.

Ja kõigest sellest järgneb: nagu meie ei saa olla labased materialistid, niisama ei tohi meie olla labased refleksiopetuse tunnistajad, kes, omandades refleksiopetuse terminoloogiat, kaugemale peensustesse ei tungi. Meie peame silmas pidama lahkuminekut loomade ja inimese hingeelu wahel ja peame eraldama loomade refleksoloogia inimese refleksoloogiast. See on kaks isiasja ja kaks iseteadust. Tõsikul et nende wahel palju kokkupuutumispunkti on, aga siiski on neil kumbalgi oma isesugune uurimiseaine ja selle tagajärjel peawad nad ka kumbgi teatawal moodsul oma teesi käima.

Inimese reflekside fisioloogialised ja sotsiaalsed elemendid

Refleksoloogia peab kõigepealt uurima, ja seda ta teebgi, refleksitegewuse aparaati, tema ehitust, tema fisioloogiat ja mehaanikat.

Kas wõib uurija selle peal seistama jääda? Kas refleksid uurimise küsimus fisioloogialise mehhanismusega algab ja lõpeb?

Kas seisab refleks ainult fisioloogialises tegewuses?

Ei. Refleksidel on weel teine külg, mida fisioloogiast küll eraldada ei saa, kuid mis olemas on ja mida tähelepanemata ei tohi jätta.

See on reflekside ühiskondline tähendus ja tähtsus.

Juba loomariigis on refleksidel väga suur tähtsus wõitluses olemise eest; refleksid (instinktid) on üheks abinõuks organismuse ümbrusega kokkukõlase seadmisel, milles ju õieti terve elu seisabgi. Siit saawad refleksid loomariigis suure bioloogialise tähenduse.

See maksab ka inimese reflekside kohta.

Inimene elab sündimisest peale ühiskonnas. Robinsonid elawad ju ainult lasteraamatutes. Kõik toitmise, sugu-elu ja muud inimese refleksid, rääkimata kõrgematest waimutegewustest, tegutsewad ühiskonnas ja inimeste wahel, need on ühiskonna-nähtused ja neil on ühiskondline tähendus.

Inimese toitmise-refleks ei ole ammust ajast enam paljas toiduaine suhupistmise tegewus, waid temaga käib kaasas terve rida keerulisi reflekside toiduainete otsimise, toidu walmistamise, töö, palga jne küsimuste alal. Kõik need refleksid on puht-ühiskondlist laadi.

Ja nõndasama on lugu kõigi teiste inimese refleksidega.

Toome ühe näituse:

Meie juht W. I. Leenin suri.

Fisioloogia waatekohast algas elawa organismuse lagunemise protsess, ja ainult.

Aga:

Telefon, telegraf, raadio kandsid fiisika, keemia ja mehaanika seaduste põhjal selle sõnumi üle terve ilma laiali.

Inimesed lugesid telegrammisi, kuulasid telefonist surmasõnumit ja igaühe peas hakkasid need wõi teised närwirakukesed tegewusesse.

Ja kui mitmesugused refleksid järgnesid sellele inimeste peades!

Kodanlane luges ja muigatas salaja wõi awalikult: ehk kangub nüüd wiimaks ometi see neetud ja wihatud tööliste-wabariik!

Sedasama surmasõnumit lugesid töölistel ja nende huuled; ja rusikad pigistasid walus kokku. Neis kõwenes wastutusetunne oma klassi ja rewolutsiooni ees, kaswas julgus ja tung uude wõitlusesse astuda.

Ühestküljest ühed ja needsamad fisioloogia ja fiisika-keemia protsessid, aga tagajärjeks kaks niiwõrra teineteisest lahkuminekut järeldust.

Juba sellest näeme, kuidas inimese refleksid ühiskondlise sisu omandawad, kuidas nad klassiseloому, tähenduse ja mõtte saawad.

Sellepärast ei pea meie reflekside-õpetust mitte nende füsioloogilise küljega lõpetama. Ei aita küllalt sellest, et reflekside tekkimise ja tegewuse mehaanika kindlaks tehakse ja sellega rahule jäädakse, waid neid peab waatlema pealeselle weel nende ühiskondlise sisu ja klassi-huwide seisukohast.

Lõpuotsus

Marksism juhatab meile ainsa teaduslise, materialistlise, dialektikalise ja ühiskondlise tee inimese reflekside uurimiseks kätte.

Kuna refleksoloogia tegelikult juba materialistlisel pinnal asub, materialismuse meetodi tarwitab ja kuna mõned refleksoloogid juba reflekside ühiskondlist osa arwesse wõtawad — siis on loomulik et refleksoloogia täielikult marksistlise meetodi ja selle waate inimese hingeelu ja reflekside peale omandaks.

See on tagatiseks refleksoloogia kaswamisele ja õitsemisele. See annab talle lootuse, et ta oma ülesandega toime saab.

Marksistline refleksoloogia ei lange aga taewast. Tema wõib kaswada ainult üldteaduslise refleksoloogia pinnal; see wiimane omandab praegusel ajal omale kindla aluse, ja kuigi teda ei saa praegu weel pidada puhtmarksistliseks, siis on ta ometi üleüldiselt materialistline ja dialektikaline teadus.

Siit tuleb see huwitus, mis marksismus refleksoloogia, eriti Pawlowi õpetuse wasta tunneb, waatamata selle peale et mõlemad õpetused terwes põhjused küsimuste rias teineteisest lahku lähewad.

Sellega tuleb seletada Pawlowi töö tähtsuse ja wäärtuse hindamist ka nende poolt, kes mitte igas punktis tema õpetusega nõus ei ole.

J. Frankfurt

[Tõlkija ääremärkused]

Narwa „Kiir“ ja tema kägistajad (Järg)

S. A. M. Trükiasjade-Peawalitsus. 8. jaanuaril 1914. № 241. Politsei-Departemangu. Järelpärimise nr 114355 peale — 20. detsembrist 1913. a. — teatab Trükiasjade-Peawalitsus Politsei-Departemangule, et 4. nowembril 1913. aastal Trükiasjade-Peawalitsus nr 16144 all palus Peterburi Kuberneri tarwilikud teated muretseda läinud aasta 18. oktoobril 35 rahwasaadiku allkirjaga Riigiwolikogusse sisseantud järelpärimise puhul Sise- ja Kohtuministrile ajalehtede „Kiire“

ja „Narwa Kiire“ wasta tarwitatawate administratiiwsete abinõude puhul.

Peterburi Kuberneri poolt selle tagajärjel 18. läinud nowembril nr 22290 all sissesaadetud seletused saawad wastuse materjaaliks, kui tähendatud järelepärimine Riigiwolikogu poolt wastawõtmist leiab.

Trükiasjade-Peawalitsuse Ülem
Krahw Tatistshew.
Asjaajaja kohuste täitja
Krahw Golowin.

„Töö Hääl“ ja „Tööliste Sõna“ — akt nr 483 (1913)

Järjekorraliseks warjunimeks „Kiirele“ oli „Töö Hääl“, mille kohta teated leiduwad trükiasjade-peawalitsuse kantslei aktist nr 483 — 1913 aastast — „Narwa linnas ilmuwa eestikeelse ajalehe „Töö Hääl“ wäljaandmise üle“. Sellele aktile on ka „Tööliste Sõna“ lubaküsimise- ja muud paberid juure lisatud.

Kronoloogla w. algul „Kiire“ tabelis.

Narwa politseimeistri poolt eestikeelse ajalehe „Töö Hääl“ wastutawa toimetaja wasta tõstetud kaebtuste nimekiri

Teadaandmised trükiasjade-peawalitsusele.

A e g	Kaebtuse nr	Ajalehe nr, mille wasta kaebtus tõstetud	Seaduse-paragrahw	Süüdistuse põhjuseks olewa kirjatüki pealkiri
8. martsil 1914	2535	Nr 28 — 6. martsist	Kriminaal-seaduse § 129, p. 6	„Narwa trükitööliste“
19. aprillil 1914	3902	Nr 44 — 19. aprillist	129, p. 3, ja arest peale pandud	„Töörahwa ajakirjanduse päew“
1. mail 1914	4282	Nr 49 — 1. maist	129, p. 3, ja arest peale pandud	„Meie kewadepühad“
3. mail 1914	4366	Nr 50 — 3. maist	129, p. 1, ja arest peale pandud	„Internatsionaali 50. wõitluseaastal“

Aresti pealepanemisest teatati ringkirjadega kuberneridele ja wäljaandes „Книжная Летопись“ 3. mail ja 17. mail.

15. martsil teatab politseimeister Schafrow trükiasjade-peawalitsuse järelepärimise peale, et nr 12 peale, mille wasta protsess on alatud, aresti ei ole pandud. Peawalitsusel oli asi nähtawaste wäga südame peal.

Trükiasjade-
Peawalitsuse
Ülem.

Tema Hiilgusele
Krahw A. W. Adlerbergile.

Armuline Härra

Krahw Aleksander Wassiljewitsh!

Wiimasel ajal on Narwa Politseimeistri poolt mitmel korral Narwas ilmuwate ajalehtede toimetajate wasta kohtulikku kaebtusi tõstetud, ilma et ta nende numbrite peale aresti oleks pannud. Nõnda, näituseks, tõstis ta kaebtust Kriminaal-Seaduse paragrahw 129-da punkt 6. järele Narwa eestikeelse lehe „Töö Hääl“ nr 28 wasta, mis 6. Martsil sel aastal ilmunud, kirjatüki „Narwa trükitööliste“ awaldamise eest, aga nagu tema teadeandest näha, ei ole selle ajalehenumbri peale aresti mitte pandud.

Ometi on sel korral, kui ajalehe numbris Kriminaal-Seaduse paragrahwides 128. ja 129. ettenähtud kuritegude tundemärkisi leidub, Kriminaal-Kohtupidamise korra paragrahw 1213¹⁰ järele ametnik kohustatud süüdistatawat wäljannet konfiskeerima, et kuriteulise sisuga kirjatööde laialilautamisele tõkkeit teha.

Kõige selle tagajärjel on mul au Teie Hiilgust paluda Narwa Politseimeistrile tarwilikka juhatusi mitte andmata jätta.

Lubage, armuline Härra, Teile kinnitada minu täielikku austust ja truudust.

22. Martsil 1914. a. Krahw Tatistshew.
№ 4767.

S. A. M.
Peterburi Kuberner.
22. mail 1914.
№ 7139.
Glinka uul. 8.

Siseministrile.

Mul on au Teile Üli-
ektsellentsile teatada, et
ma 17. Mail sel aastal
Narwas Eestimaa keeles ilmuwa ajalehe „Töö Hääl“ wastutawa toimetajale Liwi kubermangu, Tartu maakonna, Puurmani walla liikmele Eduard Jaani poeg Sawlaukile (Sawlauk) 300 rubla trahwi olen peale pannud tähendatud lehe nrs 52 — 8. mail sel aastal — awaldatud kirjatüki eest „Kelle pankrott“, mis minu 1910. aasta 15. Juuni sundusliku määruse 1. punkti wasta käib. Maksmata jäämise korral ähwardab süüdistatawat 3-kuuline arest.

Kuberner Krahw Adlerberg.

S. A. M.
Peterburi Kuberner. Trükiasjade-
20. juunil 1914. Peawalitsusesse.
№ 8574. Järelepärimise peale
Glinka uul. 8. nr 7737 all 31. läinud

Maikuu päewast teatan Peawalitsusele, et „Russkija Weedomosti“ nrs 120 nimetatud juhtumist, nagu oleks Narwa wäiksele lehekesele korruga 900 rubla trahwi peale pandud, kolme kirjatüki eest — iga ühe eest 300 rubla, mitte ette ei ole tulnud. Oli küll juhtumine, et Narwas ilmuwa eestikeelse ajalehe „Töö Hääl“ wastutawale toimetajale Sawlaukile minu käsul sai trahwi määratud lehe nr 40

awaldatud kirjatüki eest „Töörahwa ajakirjanduse päewast“ 300 rubla ja sama lehe nr 42 awaldatud kirjatüki eest „Uurimisekomisjon kinni pandud“ 300 rubla. Mõlemad trahwid pandi peale minu käsuga 29. Aprilist. Neid otsusi ei saadud täide saata, sest et tähendatud toimetaja jäljeta ära kadus.

Kuberner krahw Adlerberg.

„Töö Hääle“ nrte 40. ja 42. peale trahwi panemistest ei ole kuberner teatanud.

[Trükiasjade-peawalitsuse märkus.]

*

Kahest viimasest kirjast selgib sellega et „Töö Hääle“ nr 44. peale pandi trahw 300 rubla 29. aprillil, nr 42. peale 300 rubla ka 29. aprillil ja nr 52 peale 300 rubla 17. mail.

Kas ajaleht „Russkije Weedomosti“ nr 120 kirjutas, et 900-rublane trahw väikese lehekese ühes ja samas numbris ilmunud kolme kirja peale pandi, seda ei saa praegu järele waadata, aga waewalt küll on seda arwata. Krahw lükkab aga pühalikult walesõnumi ümber, trahwidest enestest mööda minnes.

Tahtmata tuleb meele järgmine kahekõne:

Esimine: Sel härral siin on suurte tähtedega otsaesisele kirjutatud: waras.

Waras: Aga wabandage, mu härrad, ei ole tõendatud et just suurte tähtedega on kirjutatud. Protesteerin waleteate wasta!

Trahwimise põhjuseks nrs 40 oli kirjatükk:

Töörahwa ajakirjanduse päew. Kõigile töölistele ja töörahwa ajakirjanduse sõpradele.

Seltsimehed!

22. april on suur ja tähtis päew Wene töölisteklassile.

22. aprillil kaks aastat tagasi ilmus esimine Wene tööliste päewaleht „Prawda“. Sellest ajast peale, wõites tuhandeid raskusi, ei ole Wene tööliste häälekandja waikinud, mahajäänuid kutsudes, tukkujaid äratades, nõrku kihutades ja kõiki neid ühinemisele kutsudes. kes truu on töölisteasjale ja tõsisele demokraatialle.

1914. a. 22. aprillil saab kaks aastat täis sellest, kus Wene töölistel oma marksistiline ajaleht on. Seda päewa nimetab Peterburi proletariaat töörahwa ajakirjanduse päewaks.

Meie usume, et see päew tööliste suureks pühaks on, ja mitte ainult Peterburi töölistele, waid terve Wenemaa töörahwale. Enam weel, meie oleme

kindlad, et teiste maade töölistest, kui nad meie tähtpäewast kuulewad, teaduwusline osa meile kaasa tunneb.

22. aprillil ei taha meie ainult seda päewa pühitseda. Sel päewal peame meie töötama, et oma lehte „Putj Prawdõ“ kindlustada, tema poolehoidjate arwu suurendada, teda laiali lautada, kõige kaugematesse kolkadesse teda kanda, kus aga Wene tööline elab ja kannatab, talle raudkapitali luua.

22. aprili päew leiab töörahwa ajakirjanduses suurt ja rasket wõitlust olemise eest. Seltsimehed, teie teate ju, et ägedam sõjakäik töörahwa ajakirjanduse wasta ette on wõetud. Riigiwolikogu komisjon wõttis wasta uue trükiseaduse eelnõu, mille otsekohene ülesanne on töörahwa ajakirjanduse kitsendamise ja üleüldse Wene kirjanduse häwitamine, peale mustasajalise.

Meie töörahwa ajakirjandusel seisawad suured wõitlused eel, mille kõrwal üleelatud raskused tühi asi on. Kuid ühes sellega saab töörahwa ajakirjandus ikka tarwilikumaks ja tähtsamaks. Hiljutine lokaut Peterburis näitas, missugused uued ja rasked ülesanded ajaga kaasa tulewad, missugustel teedel töölisteliikumine edasi niikub, kui suur oleks kautus, kui see liikumine korraga ilma hääleta jääks.

Seltsimehed töölistes! Meie, teie saadikud peame oma kohuseks ja õiguseks teile ütelda:

Kõik jõud tulewad koguda ja pingule tõmmata, et tööliste lehe „Putj Prawdõ“ seisukorda kindlustada. 22. aprillil ei wõi leppida siin ja seal juubelikorjanduse toimetamisega. Sel päewal tuleb igal pool „Putj Prawdõ“ raudwara heaks korjandusi korraldada.

Meie teame, seltsimehed, ei neid korjandusi ette wõtta teil mitte kerge ei ole. Meie teame, kui suurt puudust teie kannatate, teame, et teil iga kopik palju maksab. Kuid siiski peame kohuseks igale töölistele üelda: tingimata tuleb jõudu mööda korjandusest osa wõtta.

22. aprillil lõite teie, töölistes, omale häälekandja oma were ja higiga teenitud kopikatega. Teie andsite talle elu. Teie rõõmust tunneb ta rõõmu, teie mured

teewad talle walu. Tema on teie jaoks olemas. Austusewääriline ülesanne igale teadwuslikule töölisele sel päewal on, „Putj Prawdõle“ uusi sõpru koguda ja tema raudwara kõwendada. Kõikide töliste demokraatide kohus on sel päewal töölistele appi tulla. Tööle! Ainult päew jääb veel järele.

Tarwis on wiibimata eelwalmistuste asuda. 22. aprillil lõikate seda, mis täna külwate. Igal pool tõstke töörahwa

ajakirjanduse küsimus üles, igal pool walmistage tema wasta.

Wene sotsiaaldemokraatlise töölistepartei fraktsioon:

A. Badajew. R. Malinowski.
M. Muranow. G. Petrowski.
F. Samoilow. N. Schagow.

[Üleskutse on W. Schnakenburgi wenekeelse tõlke järele tagasi Eesti keele tõlgitud. Arwatawaste ei lähe ta ei wenekeelse algteksti ega „Töö Hääles“ awaldatud tõlkega kokku.]

„Rahwaleht“ ja „Töö Kiir“ — akt nr 460 (1913)

Edasi leiame teateid peawalitsuse kantsleil aktist nr 460, 1913. aastast: „Narwa linnas ilmuwa eestikeelse lehe „Rahwaleht“ wäljaandmise üle, hiljem „Töö Kiireks“ ümber nimetatud.“ Akt alustatud 27. oktoobril 1913. a.

Narwa politseimeistri poolt lehtede toimetajate wasta tõstetud kaebtused

Tema teated trüki-peawalitsusele

Lehe nimi	Kelle wasta kaebtus tõstetud	Lehe nr	Ilumise aeg	Süüdistuse-paragrahw	Süüdistuse põhjuseks wõetud kirjatükipealkiri
„Rahwaleht“	H. J. Koppelas	5	12. det. 1913	Krim.-s. § 129, p. 6	„Tallinna kroonu portu tööoludest“
„Rahwaleht“	H. J. Koppelas	6	14. det. 1913	§ 129, p. 2	„Wäljamaalt“
„Rahwaleht“	H. J. Koppelas	9	21. det. 1913	§ 129, p. 6	„Ärge unustage“
„Töö Kiir“	Marie Plaum	50[3]	22. mail 1914	§ 129, p. 6 ja arest	Kuulutuse kujul pealkirjas trükitud märkuse eest, mis tööliste ja peremeeste wahel waenu äratav
„Töö Kiir“	Marta Treial	8	12. juulil 1914	§ 129, p. 6 ja arest	„Kreenholmi streik“

Kolm esimest kaebtust on tõstetud politseimeistri Schafrowi ja järgmised tema järeletulija poolt.

Numbrit aresti alla panemisest teatati, nagu kord nõudis, ringkirjadega kuberneridele ja trükiti ajakirjas „Книжная Летопись“.

Registreeritud trahwid tekitasid veel järgmise kirjawahetuse:

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus.
24. mail 1914.
№ 7456.

Isandale
Narwa Politseimeistrile.

Trükiasjade - Peawalitsuse Kantsleil palub Teie Kõrgestsündinut täiendawalt teatada, milles seisis „Töö Kiire“ 50. nrs awaldatud kuulutus ja tema kuriteuline sisu, mis põhjust andis aresti pealepanemisele ja lehe toimetaja wasta Kriminaal-Seaduse

129. par. 6. p. järele kaebtuse tõstmiseks.

Asjaajaja kohuste täitja
Krahw Golowin.

Sellesama kirja tagumisel küljel wastab Narwa uus politseimeister:

Trükiasjade-Peawalitsusele.

Saadan selle kaasas ajalehe „Töö Hääle“ nr 50-das awaldatud kirjatüki „Internatsionaal 50-dal wõitluseaastal“

tõlke, mille awaldamise eest toimetaja wasta Kriminaal-Seaduse par. 129. p. 6 põhjal kaebtus on tõstetud.

Politseimeister [allkiri].

31. mail 1914. a.
№ 5418.

*

„Töö Hääl“ nr 50 ilmunud 3. mail, kaebtus tõsteti aga „Töö Kiire“ nr 50 wasta, mis 22. mail ilmunud. Trükiasjade-peawalitsuses ei suudetud sellest segust midagi aru saada. Pöörati siis ülemuse poole seletust otsima.

„Töö Kiire“ esimine nr ilmus 15. mail 1914 a. ja kuni 12. juulini (3 korda nädalas) ainult 8 nrt. 22. mail ilmus „Töö Kiir“, nr 3, milles „kuriteulise sisuga kuulutus“ oligi.

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus.

5. juunil 1914.
№ 8010.

Isandale

Peterburi Kubernerile.

Narwa linnas ilmuwate ajalehtede järele walwaja Narwa Politseimeister saadab Trükiasjade-Peawalitsusele, tähele panemata jättes wiimast ringkirjalist ettekirjutust nr 3058 6. aprillist 1906. a., korratult temale läbiwaatamiseks toodawad lehed (Trüki- ja Tsensuura-Seaduse par. 114-da lisa 8. punkt, 1906. a. wäljaanne).

Nii teatas ta, et ta eestikeelse ajalehe „Töö Kiir“ nr 50. peale aresti on pannud, Trükiasjade-Peawalitsusesse on jõudnud aga ainult tähendatud lehe nrd 1, 2 ja 4. Niisama puuduwad Peawalitsuses teise eestikeelse lehe „Töö Hääl“ nrd: 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 36, 41 ja kõik järgmised numbrid, alates nr 48-st.

Selle tagajärjel palub Trükiasjade-Peawalitsus Teie Hiilgust mitte tegemata jätta korraldust, et tähendatud lehtede puuduwad numbrid kohe Peawalitsusesse toimetataks ja et Narwa Politseimeister tulewikus ringkirja nr 3058 täpisealt tähtsaks.

Trükiasjade-Peawalitsuse Ülema
kohuste täitja S. Wissarionow.
Asjaajaja kohuste täitja
Krahw Golowin.

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus.
6. aprillil 1906.
№ 3058.

Isandale Kubernerile.

Kirjastamise ja trükimise korra sisulise muutuse tagajärjel, mis praegusel ajal maksma on hakanud, tunnistab Siseministerium trükiteoste regist-

reerimiseks tarwilikuks kõikide trükist ilmuwate kirjatööde sunnieksamplaride koondamist Trükiasjade-Peawalitsusesse, kes neid edasi saadab Tsensuura- ja Trüki-Seaduse par. 72-s (Seaduste-Kogu XIV köide) ettenähtud asutustele. Sellepärast kirjutatakse ette kõikidele trükiteoste järele walwajatele isikutele kõik ilmuwate trükiteoste eksemplarid, mis par. 72. põhjal nende kätte tuuakse, peale ühe tsensuuraeksemplari, saata Trükiasjade-Peawalitsusesse, ilma kinni pidamata, alates 15. aprillist sel aastal.

Niisugusest Siseministri korraldusest on Trükiasjade-Peawalitsusel au Teile, Armuline Härra, tarwilikkude käskude andmiseks teatada.

Trükiasjade-Peawalitsuse Ülem

Bellegarde.

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus.

7. juunil 1914.
№ 8046.

Isandale

Peterburi Kubernerile.

22. läinud maikuu päewal teatas Narwa Politseimeister Trükiasjade-Peawalitsusele, et ta Narwas ilmuwa eestikeelse ajalehe „Töö Kiire“ nr 50. peale, 22. maist sel aastal, aresti on pannud ja toimetaja wasta kaebtust tõstnud Kriminaal-Seaduse par. 129. p. 6. põhjal „kuulutuse kujul pealkirjas trükitud märkuse eest, mis tööliste ja peremeeste wahel waenu äratab“.

Et sel teadaandel tarwilik selgus puudus, küsis Trükiasjade-Peawalitsuse Kantselei 24. mail nr 7456 all Narwa Politseimeistrilt täiendawaid teateid asja üle, nimelt täpisealt tõlget pealkirjast wõi süüdistuse põhjuseks olnud märkuse sisu.

Selle ettekirjutuse peale saatis Narwa Politseimeister, märkusega talle saadetud järelepärimise kirja nr 31, 31. mail nr 5418 all teie kirjatükist „Internatsionaal 50-dal wõitluse aastal“, mis ilmunud on eestikeelse ajalehe „Töö Hääl“ 50. nrs 3. maist, ja mille wasta Kriminaal-Seaduse par. 129., p. 6. põhjal kaebtus on tõstetud.

Arwesse wõttes seda, et Trükiasjade-Peawalitsusest järelepärimine nr 7456 käis ajalehe „Töö Kiire“ ja mitte „Töö Hääl“ nr 50. kohta, on Trükiasjade-Peawalitsusel au sellest teatada Teile Hiilgusele, andlikult paludes mitte

tegemata jätta korraldust, et Narwa Politseimeister wiibimata temalt palutud teated ära saadaks ja tulewikus Trükiasjade-Peawalitsusele täielikumalt teataks nende kirjatükkide sisust, mille eest ta ajalehtede wasta kaebtusi tõstab.

Trükiasjade-Peawalitsuse Ülema koh. t.
Nõukogu-Liige Wissarionow.

Asjaajaja kohuste täitja
Krahw Golowin.

S. A. M.

Narwa l. Politseimeister. Trükiasjade-
24. juunil 1914. Peawalitsusesse.
№ 4908.

Minu teadaandes nr 4908, 22. maist sel aastal, eestikeelse ajalehe „Töö Kiire“ toimetaja wasta kaebtuse tõstmise asjas juhtus kantslei eksitus, — nimelt ilmus 22. mail „Töö Kiire“ nr 3, ja mitte nr 50, ja selle nri 3-de eesotsas oli trükitud kuulutuse näul siin lõikes juurelisataw märkus. Mis puudub sellesse, et Trükiasjade - Peawalitsuse nõude nr 7456 peale sai saadetud kirjatükk „Internatsionaal 50-dal wõitluse-aastal“ ajalehe „Töö Hääl“ nr 50-st, siis juhtus see sellepärast, et „Töö Kiire“ nr 50. olemas ei olnud ja tänapäewgi weel ei ole, „Töö Hääl“ nr 50. wasta aga tähendatud kirjatüki awaldamise eest sama par. 129. p. 6. järele kaebtust oli tõstetud, mispärast arwamine tekkis, et nimelt „Töö Hääl“ nr 50 järelepärimises jutt on.

Politseimeister [allkiri].

*

Tõlge. Eestikeelse ajalehe „Töö Kiir“ nr 3, neljapäewast 22. mail 1914.

Kõik jõukad klassid on waenulikud töörahwa nõuete wasta, sest nende eneste majanduslised huwid põrkawad töörahwa huwidega wastamisi.

Sellepärast ei tueta ükski ühiskondline klass töölisi nende wabastusewõitluses, kõik nad on ainult töörahwa wastased.

Sellepärast peawad töölisel oma ise- teed käima, — oma poliitikat ajama.

Töolisteklassi wabastamine on töö- liste eneste asi.

*

Tõlge. Eestikeelsest ajalehest „Töö Kiir“ nr. 8, laupäewal 12. juulil 1914.

Kreenholmi streik.

Mis ütlewad teised Kreenholmi töölised?!

See on tõeste huwitaw, mis nad ütlewad.

Poolmeistrid on kahtlemata heades tingimistes. Nemad nõuawad — mõelge ometi — terwelt 2 rubla päewas.

Nad wiisidgi oma nõudmise läbi.

Kreenholmi 10-tuhandelise töolistekogu harilik päewapalk on alla ühe rubla päewas.

Näljapalka maksetakse seal töolistehukadele, wabrikandid teeniwad aga iga aasta miljonid kulda, ümberkäimine on halb, tööruumides õhk wälja kannatamata, alalised trahwid, wärawates läbiotsimised, mis igaühe inimesetundmist haawawad. Ehk need isandad ise küll karjuwad Kreenholmi tööliste kuldasest olukorrast, aga katsugu nad ise paar päewagi selles kuldases olukorras ära elada.

Kreenholmi töölised, waadake, mis teie Kreenholmisgi wõimalik on! Streigid toowad igal pool ja igal ajal kasu.

Ka Kreenholmis on ühisel tegewusel ja ühemeelisel wõimalik neid läbi wiia.

Äрге unustage, et rahulikku majanduslikku streiki seadus ei keela.

Teile on õigus jäetud inimlikka elutingimisi streikide abil nõuda.

Äрге uskuge, ärge kartke neid, kes tõendawad, et teid streigi eest kinni panakse ja wälja saadetakse. Seda ütlewad seaduse mahatallajad!

Tõlkinud [Wene keele]

W. Schnakenburg.

„Töö Hääl“ Pärnus ja „Kiir“ Tallinnas

Akt nr 511, a. 1913. 21. now. annab Liiwimaa kuberner „õuemeister“ Swegintsew Jaan Jakobi p. Kalbus'ele luba Pärnus Eesti lehte „Töö Hääl“ 3 korda nädalas wälja anda. Toimetaja Kalbus ise ja Juhān Hindreku p. Pumbo.

Akt nr 445, a. 1914. Eestimaa kuberner kindr.-maj. Korostowets annab 9. sept. luba Wõru kreisi Kärjala walla liikmele August Juh. p. Saal'ile Tallinnas Eesti päewalehte „Kiir“ wälja anda. Tellimisehind 5 rbl aastas.

Akt nr 172. 1916. a. 24. now. uuendab Eestimaa kub. Werjowkin Saal'ile „Kiire“ luba.

„Meie Elu“

Lisaks Narwa „Kiirele“ toome siin mõne väljawõtte trükiasjade-peawalitsuse kantselei I jauskonna aktist nr 158 (algus 19. apr. 1907): „Eesti ajalehe „Meie Elu“ väljaandmisest Narwas“, mis ühtlasi ka „Kiire“ eelkäijat „Kaja“ puudutab.

S. A. M. Salakiri.
Peterburi Kuberner. Trükiasjade - Peawalit-
Kantselei. suse Ülemale.
22. juunil 1907.

№ 179. Sellega kaasas Teie
Glinka uul. 8. Ekstsellentsile neli num-
mert Narwas ilmuwaid ajalehti „Kaja“
ja „Meie Elu“ saates, palun sellekohast
korraldust teha, et nad Eesti keele tundja
isiku poolt läbi waadataks ja nende siht
selgitataks. Pean tarwilikuks sellele
juure lisada järgmist: kuigi neid lehti
tsenseeritakse, kardan ma, et isik, kes
neid tsenseerib (ja aastas 100 r. tasu
saab), wõib olla, tema peale pandud
kohustust küllalt ustawalt ei täida, mis-
pärast on äärmiselt tarwilik tähendatud
lehtede sihi kohta otsust saada.

Seda Teie Ekstsellentsile teatades,
palun Teid järgnewatest sammudest mulle
mitte teatamata jätta.

Kuberner Sinowjew.

[Märkused:] 25/VI

„Kaja“ nr 41, 42, 43 ja 44, „Meie
Elu“ nr 1, 2 ja 3 ja „Kõigekõrgem Mani-
fest“, 3. juunist 1907. a., Eesti keeles.

S. A. M.
Trükiasjade- Eestikeelsete wäljaannete
Peawalitsus. järelewalwajale
28. juunil 1907. [Harry] Jannsenile.
№ 6814.

Trükiasjade - Peawalitsuse Kantselei
saadab sellega tähendatud Peawalitsuse
Ülema käsul eestikeelsete ajalehtede
„Kaja“ ja „Meie Elu“ 4 nummert ja
palub alandlikult Teie Kõrgeausust neid
tagasisaates tähendatud lehtede sihi üle
oma otsust anda.

Asjaajaja Sadowski.

Trükiasjade-Peawalitsuse Kantseleile.

Kantselei ettekirjutuse peale 28. juu-
nist sel aastal (nr 6814) on mul au
Narwas ilmuwate eestikeelsete lehtede
„Kaja“ ja „Meie Elu“ numbrid siin
kaasas tagasi saates järgmist teatada:

Kuupalju nende numbrite järele wõib
otsustada, on need lehed määratud hari-

mata inimeste jaoks. „Kaja“ on Eesti
(kodanluse) eduerakonna mõõdukama
tiiva poolehoidja ja kõneleb rahulikku
keelt. Sellepärast kõneleb leht õige
tagasihoidlikult Riigiwolikogu laialilask-
mise ja uue walimiseseaduse wälja-
kuulutamise üle.¹ Agraarküsimuse aru-
tamisel tunnistab „Kaja“ otsekoheselt,
et walitsus omapoolt kõik mis wõima-
lik püiab teha, et meie elulisi ja majan-
dulisi raskusi kergendada.

Ajaleht „Meie Elu“ seisab natukene
pahemal pool, vähemalt on selle lehe
kõnewiis elawam. Siiski ei leidu läbi-
waadatud numbrites midagi terawat, seda
wähem seadusewastast. Ühes kohas,
kus Riigiwolikogu kojusaatmisest jutt
on, nimetab leht Wiiburi üleskutset
„rumaluseks“.

10/VII

H. J. Jannsen.

*

Salakirjaga teatab trükiasjade - peawalitsuse
ülem Bellegarde H. Jannseni otsuse Peterburi
kubernerile.

Baltimaa ajutise kindralkuber-
neri otsus

administratiivses korras karistuse pealepane-
misest sõjaseaduse 19. par. 14. punkti järele.
17. juulil 1908. aastal. № 4372.

Eestimaa kubeneri kohuste täitja
otsuse põhjal 8. juulist sel aastal
nr 2993 Juhkenthali alewis, Rakwere
maakonnas, Eestimaa kubermangus il-
muwa ajalehe „Meie Elu“ kahjuliku
sihi üle, missugust lehte wälja annab
Reinhold Pödder, kes Kriminaal-
Kohtupidamise-Seaduse par. 1035. põhjal
„Sotsialistide - rewolutsionääride Narwa
organisatsiooni“ asjas wastutusele wõetud,
otsustasin: sõjaseaduse par. 19.,
punkt 14. põhjal ajalehte „Meie Elu“
sõjaseaduse kestwuse ajaks Baltimaal
kinni panna, et tema kahjulikku mõju
kohalikkude elanikkude peale ära hoida,

¹ Jutt on siin Stolõpini riigipöõrest — teise
riigiwolikogu laialiajamisest ja walimiseseaduse
muutmisest.

millest Eestimaa kubeneri kohuste täitjale teatada täidesaatmiseks, Trükiasjade-Peawalitsusele ja Tallinna trükiasjade-inspektorile teadawõtmiseks.

Ajutine Baltimaa Kindral-Kuberner
Jalawäekindral Baron Möller-Sakomelski.

*

Aktis on weel „Meie Elu“ nr 46, 28. juunist 1908. Lehe peale on Harry Jannseni käega ja tema puudulikus Wene keeles kirjutatud wastutawa toimetaja R. Põderi nime juure:

NB! „Meie Elu“ wastutaw toimetaja leiab (находитъ) Jamburi wangimajas ja annab lehte wälja Narwas — kas see on wõimalik?

„Meie Elu“ kronoloogia

Lubad antud Peterburi kubeneri poolt:

	Wäljaandja	Wastutaw toimetaja	Ilmub nädalas
12. aprillil 1907 . .	Narwa wäikekodanik R. M. Põdder	Udewa walla talupoeg Gustaw Bach	1 kord
4. septembril 1908	Sootaguse walla talupoeg Jaan Ofril	Wäljaandja ise	2 korda
29. juulil 1909 . .	Sootaguse walla talupoeg Jaan Ofril	Wäljaandja ise	3 korda
19. jaanuaril 1910 .	Sootaguse walla talupoeg Jaan Ofril	Palupera walla talupoeg Kristjan Kaarna	3 korda
30. nowembril 1911	Kirjastuseühisus „Ühiselu“	Palupera walla talupoeg Kristjan Kaarna	3 korda
29. junnil 1916 . .	Kirjastuseühisus „Ühiselu“	Kõo walla talupoeg Karl Anwelt	3 korda

Järelwalwamine anti 1907. aastal Narwa linnaameti raamatupidaja H. Grossi, 1913. aastal Narwa politseimeistri kätte.

Tähelepandaw et Kr. (Chr.) Kaarna toimetuse ajal 7 a. wältel (ta oli ka nimelise wastutawa toim. Karl Anwelti ajal tegelikuks toimetajaks) „Meie Elul“ tsaariparagrahwidewa vähematgi kokkupuutumist ei olnud, nii et K-l nüüd Eesti wabariigi ministrina täis õigus on nende paragrahwide järele käimist ka oma „alamatelt“ nõuda.

(järgneb)

BALTI ANED

(Pühendus Balti tilluriikidele)

Vabastasid vana Rooma,
rikka ristinaela-ruigi
aned kõrge kisaga.

Küllap saatus peale pannud —
Balti anil' õnneks annud
lunastada suurt maailma
enamuse hädaohust,
kommunismi kiusatusest!

Rooma anedel — kas tõeste
olid kaelad pikemad,
olid nokad nübedamad,
kõrid keerulisemad?

Julge alg toob poole võitu.
Asja manu mehisel!
Küünitame kaelad pikka,
nokad lahti kõrvuni:
a-ga-gaa, a-ga-gaa!

Muudku, mõtelgu Eroopa,
arvaku Ameerika:
tujutilgad tõstaks tooni,
tangud tungi tursutaks . . .
Rukis räbalaste rääksub,
kartul kõris kogiseb.

A. MEN

ДОРОЖНЫЙ КОМИТЕТ
Профессионального Союза Работников Железнодорожного Транспорта СССР
Октябрьской жел. дороги (ДОРПРОФСОЖ)

== ЛЕНИНГРАД, Площадь Восстания, д. № 118. ==

	№№ комн.	Т е л е ф о н ы :	
		Город.	Комм. Окт. ж. д.
Председатель	34	212-28	2-72
Ответств. Секретарь и Завед. Орг. Отд. . .	34	212-28	2-12
Тарифно-Экономический Отдел	45	547-48	0-98
Организационно-Инстр. Отдел	35	547-48	2-12
Культотдел	36	547-48	2-18
Канцелярия	30	547-48	1-00
Инспекция Труда	44	547-48	2-77

Ленинградский Губернский Отдел Союза
РАБОТНИКОВ КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА СССР.

ЛЕНИНГРАД, Набережная Красного Флота, дом № 38, комн. 60-69

№№ телефонов: 155-26, 177-59, 206-97.

Ленинградский Губотдел Союза „МЕДСАНТРУД“

Бульварь Профсоюзов, дом № 19.

Телефоны: 586-61, 566-18, 231-09, 631-08, 161-24 и 635-28.

Ленинградский Губотдел Профессионального Союза
РАБОЧИХ ХИМИКОВ СССР.

ЛЕНИНГРАД, Набер. Красного Флота 38, кв. 41.

	№№ комн.	Т е л е ф о н ы :	
		Город.	Комм. Дв. Труда.
Председателя и секретарь	41	606-67	98
Тарифно-Эконом. Отдел	41	547-32	69
Статчасть			
Организационный Отдел	41	606-67	69
Инспекция, Управление Делами			
Культотдел	45	140-17	57
Финчасть	13	606-67	—

СОЮЗ РАБОТНИКОВ ИСКУССТВ СССР

Набережная Красного Флота, д. № 34
Телефоны: 629-22, 169-89, 609-76 и 185-60

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ДОМ РАБОТНИКОВ ИСКУССТВ СССР

Просп. 25 Октября, д. № 86, тел. 609-75

ПОСРЕДНИЧЕСКОЕ БЮРО РАБОТНИКОВ ИСКУССТВ СССР

Набережная Красного Флота, д. № 34. — Тел.: 580-77, 637-51, 533-1, 595-42

Лучшие в СССР натуральные виноградные **ВИНА**
КРЫМСКИЙ ГОСУДАРСТВ. ВИНОГРАДО-ВИНОДЕЛЬЧЕСКИЙ ТРЕСТ

„КРЫМВИНДЕЛПРАВЛЕНИЕ“

Столовые, крепкие, десертные ВИНА совхозов:
МАССАНДРА, ЛИВАДИЯ, ОРЕАНДА, АЙ-ДАНИЛЬ, ГУРЗУФ и др.

Государственным и кооперативным организациям отпуск вин на льготных условиях.

ПРАВЛЕНИЕ: Ялта, Массандра.

ВЕЛОСИПЕДЫ МУЖСКИЕ, ДАМСКИЕ И ДЕТСКИЕ

ВЕЛО-РЕЗИНА, части и принадлежности
собственного производства предлагает

Депо велосипедов Харьковского Металлотреста

гор. ХАРЬКОВ, ул. Свердлова, 33

≡ КИЕВСКИЙ ПИЦЕТРЕСТ ≡

(улица ВОРОВСКОГО, дом № 10)

ЛУЧШИЕ КОНДИТЕРСКИЯ ИЗДЕЛИЯ

Ülemaks kui õbewara, kallimaks kui kullakoormad tuleb tarkus tunnistada

<i>Bernstein A., dr.</i> Täheteaduse põhjusõpetused. Piltidega. 238 lk 8 ⁰ . . .	1 —
<i>Blos W.</i> Prantsuse rewolutsioon. 704 lk 8 ⁰	7 —
<i>Blos, Marx, Stern jt.</i> Rahwaste liikumised Europas 1848. a. Eesti k. W. Grünstam. Piltidega. Trt, 08. 104 lk 8 ⁰	— 70
<i>Buck W.</i> Rahwas ja maa. Trt. 142 lk 8 ⁰	1 —
<i>Bölsche W.</i> Elu wõit. Tlk L. Jürmann. Trt, Reewits. 84 lk 8 ⁰	— 70
— Inimese põlwenemine. 3. täiend. tr. Trt, „N.-E.“, 13. 96 lk 8 ⁰	— 70
— Uus esimene Mosese raamat. (Loomise päewad.) Piltidega. Eesti k. W. Grünstam. Trt, Reewits, 09. 64 lk 8 ⁰	— 60
<i>Depman, J.</i> Ilmutus kõues ja tormis. 75 lk 8 ⁰	— 70
<i>Hellat P., dr. med.</i> Surmahirm ja tema seltskondline mõju. 43 lk 8 ⁰	— 40
<i>Heraklides A.</i> Teadusline Piibli sõnaraamat. 180 pildiga	2 —
<i>Jungberg-Noormägi O.</i> Konspekt Itaalia renaissance. Tln, 23. 96 lk 8 ⁰	1.50
<i>Jühling J.</i> Ketserikohtud. Piltidega. Tln, 11. 128 lk 8 ⁰	1.60
<i>Jürgens J. L.</i> Geograafia õperaamat keskkoolide ülemate klassidele. I. Matem., füüs. ja üleüldine poliit. geogr. Piltidega ja kaartidega. 2. täiend. tr. Tln, 20. 256 lk 8 ⁰	1.50
— Seesama, II. Euroopa. 2. tr. Eesti wbr. wärwil. kaardiga. Tln, 24. 262 lk 8 ⁰	2.25
— Seesama, III. Aasia, Aafrika, Ameerika, Austraalia. Piltidega ja kaartidega. Tln, 20. 272 lk 8 ⁰	1.50
— Seesama, IV. Majandusegeograafia. Tln, 20. 104 lk 8 ⁰	— 75
— Seesama, teine wäljaanne, I, gümn. 1. kl. Tln, 23. 264 lk 8 ⁰	2.25
— Seesama, teine wäljaanne, II, gümn. 2. kl. Tln, 24. 232 lk 8 ⁰	2.50
<i>Jürgens J. L. ja Tasak K.</i> Maateadus algkoolidele. I. Piltidega ja kaartidega. Tln, 22. 80 lk 8 ⁰	— 60
— Seesama, II. Tln, 23. 180 lk 8 ⁰	1.20
— Seesama, III. Tln, 23. 184 lk 8 ⁰	1.20
<i>Kalkun J.</i> Mineraloogia käsiraamat. Eesti õpekeelelega koolidele ja iseõppijatele. [83 pildiga.] 168 lk 8 ⁰	1.20
<i>Kautsky K.</i> Karl Marxi majanduslised õpetused. 266 lk 8 ⁰	1.25
<i>Leenin (W. I. Uljaanow).</i> Riik ja rewolutsioon. 110 lk 8 ⁰	1 —
<i>Liebknecht W.</i> Teadus on jõud. Jõud on teadus. Saksa k. H. P. Ptrb, 20. 47 lk 4 ⁰	— 15
<i>Lindequist K. O., dr.</i> Üleüldine ajalugu. I ja II osa. 312 pildiga. 1364 lk 10 —	—
<i>Malwer A.</i> Teadus ja usk. Piltidega. Walgas, „Kult.“ kirj. 90 lk 4 ⁰	— 75
<i>Pawlow I.</i> Looduseteadus ja peaju. 32 lk 8 ⁰	— 30
<i>Pill M.</i> Päriwus. „N.-E.“ Trt, 13/14. 79 lk 8 ⁰	— 75
<i>Pöggelmann H.</i> Majandusteaduse õpetus. I ja II j. 459 lk 8 ⁰	3 —
<i>Rahwaraamat. M. Pi.</i> Edenemiseõpetusest. W.-L. Marksistline sotsialismus. Trt. 48 lk 8 ⁰	— 30
<i>Teadus ja tulu.</i> 30 lk 8 ⁰	— 15
<i>Uuwer M.</i> Kaswusteadus. 269 lk 4 ⁰	2.75
— Bioloogia. Elektroonist inimeseni. Trt, 19. 152 lk 8 ⁰	1.20
<i>Wallner A.</i> Aritmeetika. 101 lk 8 ⁰	— 60
<i>Willi Andi.</i> Kes on Kalewipoeg, Suur Tõll ja nende kaastegelased? Lisa: Luuletused. Wilj., Leoke, 11. 40 lk 8 ⁰	— 40
<i>Winkler H.</i> Eestimaa geoloogia. I. 67 joon., 2 kaardiga. Saksa keelest J. Kalkun. Tln, 22. 182 lk 8 ⁰	2 —

Tellimiseaadress:

ЛЕНИНГРАД, Фонтанка, д. № 53, „КЮЛЬВАЯ“

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОНДИТЕРСКИЙ ТРЕСТ

== ГОР. ХАРЬКОВ ==

ПРЕДЛАГАЕТ

ШОКОЛАД — КАКАО
БИСКВИТ — КОНФЕКТЫ

и другие КОНДИТЕРСКИЕ изделия

ВЫСШЕГО КАЧЕСТВА

Представительства во всех группных центрах СССР.

1 9 0 5

W. K. P. Eesti seksioonide keskbüroo tegi oma viimasel koosolekul otsuseks käesoleva aasta oktoobripühadeks välja anda kogutööd

1905. AASTA,

mis sisaldab kirjeldusi, kirjutusi ja mälestusi selle rewolutsiooni-aasta liikumisest Eestis.

Raamat ilmub W. K. P. Eesti seksioonide keskbüroo ja Eesti-maa Kom. Partei keskkomitee ühisel toimetusel.

Kõiki seltsimehi, kes 1905. a. liikumisest otsekohelel või kaudselt osa võtsid või kel muidu sellesse liikumisesse puutuvat materjaali olemas, palutakse seda lahkest ja kiirelt saata E. K. P. keskkomitee ajalookomisjoni (H. Pöggelmanni aadressil „Edasi“ toimetusesse). Sinna samasse palutakse tungival teatada kõiki seltsimehi, kes 1905. a. liikumisest Eestis osa võtsid: 1) oma aadress, 2) kus kohal 1905. a. Eestis töötas ja mis ajal. Seda on tarvis suusõnalisteks läbjrääkimisteks.

Teateid palutakse saata õige rutuliselt, et kirjatöö õigel ajal võiks ilmuda.

E. K. P. keskkomitee ajalookomisjon

Rahvusvaheline Raamatukauplus

Kirjandust igas keeles

MAJLOOROWI (end. Wosnesseneski) PROSPEKT nr 21

ВСЕРОССИЙСКОЕ
ФОТО-КИНЕМАТОГРАФИЧЕСКОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО

„СОВЕТСКОЕ КИНО“ (СОВКИНО)

Монопольный прокат кино-фильм в РСФСР и монопольный экспорт-импорт
ФОТО-КИНО ТОВАРОВ

ПРАВЛЕНИЕ: Москва, М. Гнездниковский, дом № 7

ОТДЕЛЕНИЯ:

Московское	— г. Москва	Уральское	— г. Свердловск
Северо-Западное	— г. Ленинград	Сибирское	— г. Ново-Николаевск
Орловское	— г. Орел	Средне-Волжское	— г. Самара
Юго-Восточное	— г. Ростов н/Дону	Нижне-Волжское	— г. Саратов
Закавказское	— г. Тифлис	Дальне-Восточное	— г. Иркутск

Kas teie teate

et „KÜLWAJA“ juures veel saada on suur tähtis ja igaühele tarvilik raamat: dr Schönenbergeri ja W. Siegerti Loomulik arstimise õpetus. 754 lehekülge. Kaasas inimesekeha mudel. — Pehmes köites 6 rbl, kalingori-köites 7rbl

Сев.-Зап. Обл. Контора

Московского Машинотреста

Принимает заказы на изделия заводов Моск. Машинотреста
Покупает металлический лом (железа, чугуна)

АДРЕС: ЛЕНИНГРАД, просп. 25-го Октября, № 72. — Тел. 180-78 и 609-90

СЕВЕРО-ЗАПАДНАЯ ОБЛАСТНАЯ КОНТОРА
ГОСУДАРСТВЕННОГО БАНКА Фонтанка 70/72.

ГОРОДСКИЕ АГЕНТСТВА:

ПЕРВОЕ АГЕНТСТВО	— Пр. 25 Октября, д. № 16.
ВТОРОЕ	— Пр. 25 Октября, д. № 50.
РЫНОЧНОЕ	— Ул. 3-го Июля, д. № 87.
ПЕТРОГРАДСКОЕ АГЕНТСТВО	— Петр. ст., пр. К. Либкнехта, д. № 74.
ВАСИЛЕОСТРОВСКОЕ	— В. О., 7-я линия, д. № 16—18.
КАЛАШНИКОВСКОЕ	— Полтавская, д. № 12.
СМОЛЬНИНСКОЕ	— Пл. Диктатуры, уг. Тверской, д. № 6/29.
ВЫБОРГСКОЕ	— Симбирская, д. № 45.
СЕННОВСКОЕ	— Международный, д. № 2.
МОСК.-ЗАСТАВСКОЕ	— Международный, д. № 126.
ВОЛОДАРСКОЕ	— Пр. села Володарского, д. № 43.
ОКТЯБРЬСКОЕ	— Пр. 25 Октября, д. № 108.

ИНОГОРОДНЫЕ АГЕНТСТВА:

гор. БЕЛООСТРОВ	гор. ДЕТСКОЕ СЕЛО	гор. ЛОДЕЙНОЕ ПОЛЕ
" ВОЗНЕСЕНЬЕ	" КИНГИСЕПП	" ЛУГА
" ВЫТЕГРА	" КРОНШТАДТ	" НОВАЯ ЛАДОГА
" ГДОВ	" КОЛПИНО	" ТРОЦК

— Производят все разрешенные положением о Государственном Банке операции. —

≡ **ВСЕРОССИЙСКИЙ** ≡
КООПЕРАТИВНЫЙ БАНК
 СЕВЕРО-ЗАПАДНАЯ ОБЛАСТНАЯ КОНТОРА
 Улица Герцена (б. Морская), № 15.

Контора производит все банковские операции: прием денег на текущие счета, прием мелких сбережений, учетно-ссудные операции, переводы денег во все города СССР и за границу, выплаты заграничных переводов в иностранной валюте, аккредитивы, инкассо векселей и др. документов, продажа и покупка иностранной валюты.

Контора имеет Агентства иногородные в гор. Новгороде и Боровичах.

Городские: 1) при к-ве им. Зиновьева, пр. Огородникова, № 36; 2) при к-ве „Пролетарский Союз“, Международный пр., 89/91; 3) Дворец Труда; 4) ТПО Октябрьск ж. д., Пушкинская, 20.

САНИТАРНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ БЮРО ПРИ РАБОЧЕМ ПАТРОНАТЕ ЦГР
„РАБОЧЕЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ“

Kolis 25. Oktoobri prospektilt nr 10
 Rasjeeshaja uulitsale nr 9 (5 nurga juure). — Telefonid 228-45 ja 627-00.

Toimetab järgmisi töösi:

Terwendab wabrikute, tehaste ja rahwarikkaid kohte: weewärgi, kanalisatsiooni- ja wentilatsiooni-tööd; külmetise- ja tulekaitse-sisseseaded.

Terwendab eluruumisi: aiguseidudest puhastamine (desinfektsioon), liirte, rottide ja söödikute äwitamine.

Terwendab abemeajamise - asutusi: wahupintslite puhastamine.

Terwendab aitasi: äwitab aitade ja wilja rikkujaid.

Terwendab obuseid: tuntud salwi — prow. Levi „Серая подседная мазь“ ooste naharikete parandamiseks.

Nõudke: „КРЫСИНЫЙ МОР“ (rotisurm),

„Рабочее Оздоровление“ bakteeroloogia-laboratooriumis prof. N. F. Gamalei juhatusel walmistatud.

„KÜLWAJA“

KALENDER 1926. AASTAKS

Järeleküsimiste peale teatame et uus „KÜLWAJA“ kalender tulewaks aastaks aegsaste, oktoobri lõpul ilmub. Toob rohkeste ja ainult õigeid teateid ja juhatusi. Täienduseks ja ilustuseks joonistused ja pildid. Suurem, täielikum ja nägusam kui meie endised tähtraamatud, rääkimata juba „Eesti Kirjastuse Ühisuse“ omadest, mis oma wigade poolest üleliiduliselt kuulsaks on saanud. — Laiali lautajatele innaalandust. — Saadetakse pealepandud maksuga. — Tellimised saadetagü aegsaste, et wõimalik oleks kalendrid kohe ilmumise ajal laiäli saata.

Kõige luetauam raamat Nõuk.-Liidus on „KÜLWAJA“ kalender

Tellimiseaadress:

ЛЕНИНГРАД, Фонтанка 53, „КЮЛЬВАЯ“